

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK

az Erdélyi Örmény Gyökerek
Kulturális Egyesület
havonta megjelenő kiadványa
XVII. évfolyam 202. szám
2013. december

f z e t e k

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap harmadik csütörtökén 17 órakor mindenkit szeretettel vár a Pest megyei Kormányhivatal Nyáry Pál termébe, bejárat a Budapest V., Városház utca 7. szám felől

Lépcsőima

Pap: **Dicsőség az Atyának, és a Fiúnak, és a Szentléleknek.**
Diakónus: **Most és mindenkor és örökkön örökké. Amen.**

Ezt kis dicsőítésnek (doxológiának) nevezzük. Szemben a nagy dicsőítéssel: Dicsőség a magasságban... Ahogyan az angyalok énekelték az első karácsonykor Betlehemben! A kis dicsőítést, akár a nyugati egyházban, akár a keleti egyházakban – így az örményben is – zsoltárok végén mindig imádkozzuk. Némi szövegtérés van Kelet és Nyugat között a diakónustól idézett szövegrészben. Az utóbbinak az elején még szerepel: miként kezdetben... Talán a keletiek nem emlegettek annyira a múltat, hanem a jelen és a jövő bizalmával néztek Isten felé. A kis dicsőítést bárhol-bármikor imádkozhatjuk fohászszerűen, s így Isten jelenlétében maradhatunk. Állandóan előtte járhatunk.

Dr. Sasvári László

Gyermekrajz
(Sokunk karácsonya,
NapKút Kiadó, 2011)

* Szent Liturgia örmény katolikus szertartás szerint, Bp. 2006.

Lapunk az interneten: a www.magyarormeny.hu honlapon is olvasható.
Elektronikus levélcímünk (e-mail): magyar.ormeny@t-online.hu

Béres L. Attila

Örmény úti emlékeket idézett

A Fővárosi Örmény Klub novemberi műsorában Ala Tau – Ararát címmel Gábor Miklós régészprofesszor örményországi kutatásairól emlékezett meg *Dr. Kelemené Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit*, a rendező Budapest Főváros XII. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat elnöke.

A klub háziasszonya, *dr. Issekutz Sarolta* köszöntötte a borongós, őszi klubdélutánon megjelenteket. Megemlékezett arról, hogy minden évben a XII. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat különleges előadással rukkol elő, majd felkérte az önkormányzat elnökét az előadás megtartására.

Dr. Kelemené Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit

Dr. Kelemené Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit negyvenöt illusztrációval színesítette előadását, a képeket a kivételtől *Balogh Jenő* jóvoltából láthattuk. A Pest megyei Kormányhivatal Nyáry Pál konferenciatermében rendezett előadás a jeles tudós életéből csak egy vékonyka szeletet mutatott be, ám ez is jó alkalmat teremtett arra, hogy emlékét felidézze, és a vetített képes előadással tevékenységét ne feledjük. A novemberi műsort rendező önkormányzat elnöke köszönetet mondott a bemutatott térképanyagért *Zsigmond Benedek* armenológusnak is. (Az előadás szerkesztett változatát a 3–10. oldalon adjuk közre.)

A nagy érdeklődéssel hallgatott előadást követően a közönség soraiból elhangzott kérdés, azaz „Mikor megyünk oda?” – nagy derültséget okozott. A klub

A Fővárosi Örmény Klub novemberi közönsége

háziasszonyának válasza nemkülönben: „Amikor megszervezitek!” Emlékeztette a hallgatóságot arra, hogy 2005-ben az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület által szervezett utazáson sok olyan helyszínen voltak, amelyeket most látunk. Az elnök asszony hozzáfűzte, hogy nála lehet jelentkezni, mert a Fővárosi Örmény Önkormányzat anyagiilag is támogatna egy ilyen utat.

A klubest végén a klub háziasszonya a karácsonyi klubdélutánnal, illetve jövő évi parlamenti- és önkormányzati-, nemzetiségi önkormányzati választásokkal kapcsolatos információkat adott át, melyekre a füzetekben külön is felhívjuk olvasóink figyelmét.

Dr. Kelemené Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit

Gábori Miklós: Ala Tau – Ararát

Régészeti utazások (Gondolat Kiadó 1978)

I. rész

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Vendégeink!

Mindig nagy örömet jelent számomra, ha olyan könyv akad a kezembe, amely Örményországról, az őshazáról ad új, számomra addig ismeretlen információkat. Külön örömet és büszkeséget jelent, ha írója olyan magyar tudós, aki kutatásaival az egyetemes kultúrát gazdagítja és megbecsülést szerez nemzetünknek a nagyvilágban is.

Ilyen tudós volt *Gábori Miklós* professzor, az ősember-kutatás nemzetközi hírű szakértője. A Magyar Tudományos Akadémia segítségével az 1970-es években hosszabb időt töltött a Kaukázuson-túli országokban azzal az érdekes, tudományos céllal, hogy az ősember korának leőhelyeit, régészeti hagyatékát, az emberi civilizáció legrégebb nyomaait kutassa.

Gábori Miklós 1925-ben Kárpátalján született. A Pázmány Péter Tudományegyetemen ősrégészet-embertan szakon muzeológus oklevelet szerzett 1949-ben; doktorált 1958-ban; kandidátusi fokozatot szerzett 1960-ban; és akadémiai doktor lett 1972-ben.

1955-85 között a Budapesti Történeti Múzeum Régészeti Osztályának tudományos munkatársa, majd osztályvezetője. 1980-tól az ELTE Bölcsészettudományi karának c.

Gábori Miklós

egyetemi tanára, az MTA Régészeti Bizottság tagja. 1996-ban hunyt el Budapesten.

Tudományos pályafutásának elején az ún. Szeleta-kultúra leőhelyeinek és anyagának teljes feldolgozását végezte el, majd nyíltszíni lösztelepek régészeti és rétegtani kutatásával foglalkozott. Alapvető eredményeket ért el a közép- és késői paleolitikum kultúráinak Kárpát-medencei kutatása terén. Számos tudományos népszerűsítő könyvet és útleírást írt.

1978-ban jelent meg az „Ala Tau – Ararát: Régészeti utazások” c. könyve, amelyben hosszú utazásra hívja meg az olvasót. Hatalmas területet járt be Közép-Ázsiában, valamint a Kaukázuson túl, és olyan leőhelyekre jutott el, amelyeket külföldi kutatók addig még nem látott. Éles szemmel figyelte az ott élő emberek életét, a csodálatos tájakat, a múltból a jelenbe nyúló régi szokásokat, hagyományokat. Könyvéből megismer-

hetjük az üzbég nép múltját, jelenét, az ott folyó kutatásokat. Kirgiziai és tadzsikisztáni utazásai után egy hosszú, izgalmas expedíció következik: a Pamir szélén, a Turkesztán hegység láncaiban, sivatagokon keresztül, a Fergánai-medence ősi selyemútján kanyarog végig a terepjáró kamion. Ásatások, világtól távol eső barlangok, újonnan felfedezett sziklarajzok követik egymást. Majd a

Kaukázustól délre a műemlékekben gazdag Grúzia és Örményország kietlen-szépséges világa következik. Fejlett ókori kultúrák, kisebb-nagyobb birodalmak váltották egymást és tűntek el ezen a vidéken.

Az ősember korának régészeti kutatása a történeti folyamatok rekonstruálása. Honnét indult el az emberiség, hol jelent meg az első szerszámot készítő ember, milyen utakon, hányféle áttétellel jutott Európába, Ázsiába, hol vannak és mik ennek a bizonyítékai?

A nagy jégkorszakok közül az utolsó nagy jégkorszak kezdetén következett be az a hirtelen embertani és kulturális fejlődés, amikor az előemberből ősember lett. A korszak végén különböző embertani táj típusok, rasszok alakultak ki.

A Kaukázuson túl helyenként több holdnyi területen, tömegével hevernek a felszínen az ősember kőszerszámai. Az erózió lehorodta róluk a földréteget. A barlangok rétegeiben meglepő, sokszor 50-60 ezer évet át-fogó folyamatos fejlődés figyelhető meg. A legkorábbi civilizáció kb. 400 ezer évvel ezelőtt kezdődött.

Gábori Miklós a munkatársaival – térben és időben – hatalmas utat tett meg az expedíciója során. Ennek a hosszú, kanyargós útnak a szélső földrajzi határait kívánja jelezni az útikönyv címében szereplő két név, két hegység: az Ala Tau és az Ararát.

*

Ezúttal csak az örményországi kutatásokról fogunk beszélni. A helyszíneket abban a sorrendben tekintjük át, ahogyan Gábori Miklós azokat felkereste.

A szerző kalandos repülőút után érkezik meg Jerevánba, ahol a benyomásoktól, a látottaktól kissé elakad a szava, mert annyira egyedi ez a város, ez az ország, és az emberek, akikkel naponta találkozik. Külön kis világ, éppúgy, mint Grúzia, de: felfokozva.

Gábori Miklós utazásai Közép-Ázsiában

Már nem érzi Európában magát. Itt közel-keleti, kelet-anatóliai szél fúj. Forró a város, iz-zanak a falak, árnyékban 42 fokot mutat a hőmérő. Este hat óra körül kellemes szél fúj a város északi részéről, a magasan fekvő Nork-fennsíkrol. A város főterén színes fényekkel megvilágított szökőkutak vize hűsíti a levegőt, rejtett hangszórókból zene szól: hallható itt Rossini, Debussy, a Rákóczi-induló, és egy többször ismétlődő, rendkívül fülbemászó, megragadó zeneszám: Edgár Hovhanniszján Erebuni-Jereván című kórusműve, amelynek csodálatos hangulata van.

Örményország túlnyomó részét 3000-4000 méteres hegyek alkotják, a fennsíkok átlag 1500-2000 méter magasak, még a völgyei is 800 méteren vannak, s ezek a völgyek nyáron, ősszel forró katlanok. Kihalt, félig működő vulkánok világa ez: bazalt-hegyek, andezit-mezők, kietlen-szépséges platók.

Vulkáni kőzetek világa: szürke, rózsaszín és vöröses tufák, fényes-fekete, néha pirosas obszidián folyások, halott lávamezők – kőország. Az ókori görög történetíró, *Plutarkhosz*, tüzes kemencének nevezte **Jerevánt**. Dél és kelet felé nyíló katlanban fekszik a város, hihetetlen a hőség még az ősz közepén is.

A fennsíkon egyszerre látszik a két híres hegy: az *Aragac* és az Ararát. Az *Ararát* min-

den más hegytől eltérő, mert egy nép történelme, egész élete fűződik hozzá. A határon túl, a török oldalon van a Nagy-Ararát, az 5165 m magas vulkáni kúp. Uralja az egész tájat. A felső harmadáig, néha a derekáig sűrűn lefelé nyúló hómezők, hó barázdák láthatók. Távolabb a Kis-Ararát tökéletes alakú, fehér süveges kúpa fénylik.

*

A régészek a jereváni tónál, a *Hrazdan* folyó felduzzasztott vizű kanyonjában, közvetlenül a parton kezdik meg az ásásokat. Ez a *Jereván I. barlang*. Olyan, mint egy lapos, félbevágott kupola. Vulkáni barlang, amely a geológiai múltban úgy keletkezett, hogy a vulkáni gázok kisebb-nagyobb hólyagokat képeztek a folyékony kőzetben, és később, amikor a folyó kivájta a medrét a sziklák között, amikor meredek falú kanyont alakított magának, ezek az üregek felnyíltak, félbe vágódtak, barlangokká váltak. A bazalt-oszlopok mind függőlegesek, csak a barlang félkör alakú kapuja felett vízszintes a kőzet, mintha emberkéz építette volna.

A barlang lassan feltöltődött rétegekkel, kívülről ülepedett le a por. A talaj puha, az ásás így jól halad. Alig fél méter mélységben nem földet, hanem pattintott eszközök tömegét hozta fel az ásó. A talaj zsúfolva van kőszerszámokkal, valamennyi fényes, fekete vagy vöröses-csíkos obszidiánból készült (obszidián = lávaüveg). Ezek az ősember munkaeszközei. Parádés és hatalmas leletanyag, a járó felszín obszidiánból készült szerszámok szőnyegéből áll.

Több réteg fekszik itt egymás fölött Minden egyes réteg évezredekkel jelent az ember evolúció útján. A legelső a wülm-jégkor első hideghulláma előtt keletkezett, a legelső pedig a wülm-I. után. Az ember, a *Homo neanderthalensis* állandóan visszatért ide, a nyersanyagot a folyópartról, néhány méterről hozta. Ez a hely Örményország leggazda-

gabb lelőhelye. A barlang bejárata hét méter széles, a mélysége öt méter.

Az ásás precíz módszerrel történik. Öt centiméteres rétegenként, négyzetméterenként hámozzák a finom, porszerű rétegeket. A földet kihordják, de a szerszámok, a szilánkok a helyükön maradnak. Olyan sűrűn fekszenek a szerszámok, mintha összepréselt falevelek lennének.

*

II. rész

Mielőtt az örmények megalapították volna államukat, Örményország területén egy jelentős birodalom jött létre **Urartu** néven.

A birodalomnak régészeti szempontból két fontos régiója van: az egyik a Van-tó vidéke, itt található a főváros, **Tuspa** (mai nevén Van), a másik pedig az Ararát völgye. Az utóbbi helyen egymás közelében fekszik két erőd: **Teisebaini** (örmény néven Karmir-blur), valamint **Erebuni** (ma Arin-berd-nek hívják).

A mai Jereván hagyomány szerinti elődje, az ókori urartui birodalom egyik fontos városa Erebuni volt, amelyet kb. 2800 évvel ezelőtt alapított **Argisti** király. Az egykori citadella, a hatalmas palotakomplexum szinte teljes épségben áll. Ma ennek tövében találjuk az urartui emléket bemutató múzeumot.

A palotába teljesen ép kőlépcsők hosszú sora vezet. Az oldalfalak nagy, téglalakú kövekből, kötőanyag nélkül készültek. Egész Erebunit több méter vastag, rendkívül magas kőfalak veszik körül.

A csarnok két végén két hatalmas bronz állatszobor látható, asszír-babiloni előképek vegyülnek bennük. A csarnok tetejét faoszlopok tartják, a hátfalon kék-sárga mintás, eredeti freskók.

Az egész ősi város, az állatszobrok, az egymást követő termek, a szebbnél-szebb falfestmények stílusa, az ember- és állat-

alakokból álló zárófrízek a mennyezetek alatt mezopotámiai, talán asszír-babiloni hatást sugároznak. Világos ez a hatás, pedig az urartui birodalom lakosságának háromnegyed része örmény volt. A klasszikus ókori kelet elevenedik meg benne, a távoli két folyó, a Tigris és az Eufrátesz völgyének kultúrája, északra sugárzó hatása. Az ékírás a sumér-akkád írásból kialakult asszír írás, amelyet az urartuiak alkalmaztak saját nyelvükre.

A múzeumban hatalmas köveken egyenletes sorokban vésett ékírásos szöveg, az alapító kő felirat látható. „*Haldi isten nagysága révén Argisti, Menua fia építette ezt az erős várat és elnevezte Erebininak.*” – írja az Argisti király. (Kr. e. 782-ben épült a palota és körülötte a domboldalon a város.)

*

Az örménység eredete a bronzkorig nyúlik vissza. Kevés olyan, ma élő nép létezik a világon, amelynek a folyamatos történelme ilyen régi időkre vezethető vissza.

Egy nép mindig sokkal előbb jelenik meg a valóságban, mint ahogy az írott nevét valahol megtalálnánk. Ez vonatkozik egyébként ránk, magyarokra is – sőt, még erősebben, mint az örményekre – egyszerűen azért, mert olyan földrajzi régióban éltünk, ahol elég későn jelent meg az írás. Az örményeket is mások említik először. *Dareiosz Hüsztaszpész* perzsa uralkodó kőbe vésett, ékírásos feliratában, a Kr. e. VI. században fordul elő először az *Armina* szó, ekkoriban jött létre az első örmény állam, amely azonban perzsa fennhatóság alá került.

Néhány évszázad múlva *I. Artasesz* idején Örményország újra függetlenné vált, és innentől fogva több száz éven keresztül virágzott. *I. Artasesz* új fővárost építtetett *Art ásat* néven, amelynek

Kamir-Blur-i hombáredények

neve *Sztrabón* ókori görög földrajztudós művében is szerepelt. A mai Artasat város közelében fekszik.

Artasesz kései utódja, *Nagy Tigrán*, szintén új fővárost alapított, ezt Tigranakertnek nevezte el. Örményországban ekkoriban a hellenista kultúra dívott: Tigrán király görög mesterembereket, kereskedőket hozott a városba. Ebben az időben Örményország területe kiterjedt Palesztinára és Észak-Mezopotámiára. Nagy Tigrán Szövetséget kötött *VI. Mithridatész* pontuszi királlyal, feleségül vette annak lányát, és harcot indított Róma ellen. Kr. e. 63-ban *Pompeius* legyőzte Tigránt, ezzel elvesztek a meghódított területek.

Az Artaseszida-dinasztia után az Arsakidá-dinasztia következett a trónon. Ennek legjellegesebb alakja *Nagy Tiridat* király volt (a hagyomány szerint III., az újabb kutatások szerint IV. Tiridat). Ő tette államvallássá a kereszténységet a hagyomány szerint Kr. u. 301-ben, a mai államok közül elsőként a világon.

Karminr-Blur más néven Teisebaini Urartu egyik fontos erődje volt (Kr. e. 9-8. század), amelyet később a szkíták leromboltak. Küklöpszfalak veszik körül a domb alját, mint Erebiniban. A palota egyik termében nyolcvan, a képen látható hombáredényt találtak földbe ásva, tele voltak búzával, kölesrel, árpával. A termekben, a falakon több ékírásos feliratot és több bronz- és aranytárgyat találtak, mint Erebiniban.

A régészek hétvégenként – az ásatások szünetében – kirándulásokat tesznek a környéken. Az első nevezetesség, amit megtekintenek **Sengavit – a bronzkori falu**, amely a Kr. e. III. évezredből származik ugyan, de a szerszámok nagy részét még

mindig obszidiánból gyártották a sengaviti őslakosok.

Az ásatás helyén a kör alakú bronzkori házak alacsony falmaradványai vannak (mind egyik közepén ott áll a tűzhely, ahogyan találtak), a leletek pedig a melléjük épült múzeumban láthatók. (A képen látható hölgy, a szerző felesége mutatja, hogyan örölték kövekkel a gabonát a középkorban.)

A múzeum egyetlen hatalmas terem. A vitrinekben edények, őrlőkövek, bronzöntő minták, fényes, fekete agyagfazekak. Egészen szokatlan alakú, több lyukú edénytartó tűzhelyek, és néhány feltartott kezű, agyagból formált emberszobor. Ezek a házi istenek voltak odakinn a kerek házakban.

A következő különlegesség, amit megtekintenek **Mecamor**, amely teljesen páratlan hely a régészetben és talán az egész világon. Óskori városka, késő bronzkori, erődtett fémműves és kereskedő központ volt. Kr. e. 3000-tól kb. Kr. e. 1800-ig lakták. A fémműves központ kora itt átnyúlik a korai vaskorba.

Bibliai környezet – bibliai hangulat. Északra az Aragac fehér tetejű, széles tömbje látszik, délre pedig egészen közel az Ararát. Különös, rózsaszínű domb Mecamor, a felhők vetnek árnyékot a tájra.

A múzeum épülete modern. A termekben a fémműves módja, egész menete, folyamata látható. Agyag olvasztókemencék, különféle ércék, kőzetek, kőmoszarak, öntőkanalak, bronztárgyak tömege, öntőnegatívok a török, kardok, sarlók, lándzsák, fejszék számára, továbbá ékszerek, használati tárgyak. Bronzveretek tömege, kőből csiszolt istenszobrok.

A dombtetőn szinte meglevenedik a bronzkori város. Súlyos, sima kövekből álló falak védték az itt lakókat az ellenségtől.

A sziklatetőn egymást követik az óskori kohók, olvasztók. A mesterek két-három méter átmérőjű, szabályos alakú gödröket, szín-

Óskori kohók Mecamorban

te hengereket véstek a vulkáni kőzetbe, amelyeket szabályos csatornákkal kötöttek össze.

Ezek az olvasztók és csatornák lépcsőzetesen sorakoznak lefelé egymás után. Az olvasztott nyersanyag a csatornákon keresztül gödörből-gödörbe folyt, lassan megtisztult a salaktól. Az egész dombtető tele van ilyen öntő váj átokkal. Rozsdaszínű minden.

A domb tövében vannak a bronzkori lakóházak. Kör alakú kőházak, méternyi magas, szabályos kőfalak. (A házak fedele valahányszó, sárból volt.)

Négy bronzkori házat védőtető alatt tartanak. Mindegyik hátfalánál majdnem embernyi magas, agyagból formált istenszobor áll. Erősen stilizált, szögletes alakok, fejük tulajdonképpen nincs, csak elkeskenyednek felül, de szemük van. A lábuk előtt lépcsőzetes áldozati oltárok, kis medencék vannak.

Misztikus a táj, a fémműves város hangtalanlansága, a különös szobrok, a kihalt kis lakások, és az urartui-korú sírok bibliai hangulatot árasztanak. A régészt is elfogja egy furcsa hangulat, mintha egy másik dimenzióba került volna ennek a régészeti szenzációnak a megtekintésével.

Dzsörahovit egészen kis falu Jerevántól délre. A fák lombjai között becsillan az Ararát kúpja, kacsák úszkálnak a békalencsés tóban, a házaknál lavast sütnek, és olyan bé-

kesség van, amilyen csak lehet egy szép őszi napon. A régészek a közelmúltban kezdtek el itt az ásásokat és találták meg a Kr. e. 3000-2000 közötti bronzkori települést. A bronzkori utcán bronzkori házak állnak. Közel ötezer esztendő, szabályos kör alakú, magas agyagházak. A tetejük (egykor) nádból készült. Égetetlen agyagtéglából épültek. Mindegyiknek a közepén agyagból formált, égetett tűzhely volt, négy karéj os, azaz négy lyukú edénytartó tűzhelyek – mindegyik mellett edények, örlő kövek, kőszerszámok. A falu többször leégett, lerombolódott, elpusztult, de mindig újjáépítették.

A régészek a kutatómunka kezdetén a házak mögött ötször ötméteres, kb. 15 m mély szondát ástak. A gödörben *huszonkét lakóréteg* látható. Őskori falvak rétegeiből halmozódott fel az egész dombhát, és látható a kronológia. Olyan település ez is, mint Trója, azaz a különbséggel, hogy ott „csak” *kilenc réteget* találtak.

Másik érdekesség, hogy Kr. e. 2000 után, a jelenleg látható falak fölött, helyenként valamivel fiatalabb építmények maradványai láthatók. Mintha miniatűr gyárkémények lennének. Ezek őskori lavassütő kemencék. A lavas ősrégi kenyérfajta, egy egészen vékony tészta, amelyet forró agyagedényben sütnék meg.

A leletek között találtak szabályos, nyeles bélyegzőket agyagból. Kerek, 4-5 cm átmérőjű az aljuk, sűrű, domborított mintákkal, a nyelük állatfejet utánzó kis szobor. Így kezdődött el az írás. Ezek a szép agyagpecsételők az írás előzményei voltak Kr. e. 3000 táján.

*

Lavas sütés – jobb sarokban a tonir, azaz a sütőkemence

Egyik vasárnap reggel a régészek **Ecsmiadzin**-ba, az örmény Vatikánba autóznak ki, hogy megtekintsék a székesegyházat és meghallgassák a katolikuszt, az Örmény Apostoli Egyház főpapját, aki a misén beszélni fog.

Ecsmiadzin Kr. u. 117-től kezdve – egy ideig – Örményország fővárosa volt. Ma sem csupán templomváros ez, mert hagyomány nemcsak vallási, hanem kulturális tartalmú is. Ecsmiadzin közelében található Osakan, itt nyugszik *Meszrop Mastoc*, az örmény írás megalkotója.

Az ecsmiadzini székesegyházban csodálatos középkori himnuszokat hallhatunk, amelyek a gregorián énekekkel egyidősek. Korábban itt őrizték azt a több ezer kéziratos, amelyek ma már a jereváni Matenadaranban található. Ezek között nemcsak egyházi, hanem földrajzi, természetrajzi, orvosi művek is vannak.

Az örmény zene ősidőkre nyúlik vissza. A mai népi dallamok is rendkívül régi hagyományokat őriznek, a műzenében pedig m. 5. század óta fejlődő keresztény egyházi zene él tovább, amelyben bizánci és szíriai hatások találhatók.

Az örmények valószínűleg az 5. század óta jegyzik le az énekek zenei részét ún. neumákkal (örmény szóval khaz), amelyek évezredek fejlődésen mentek keresztül. A legnagyobb örmény zeneszerző, *Komitász* megpróbálta megfejteni őket. Komitász szintén Ecsmiadzinban tanult. Ő az örmények Kodálja: sok száz örmény népdalt gyűjtött a 19. század végén. Neki köszönhetjük, hogy ezek az Örmény Népirtás ellenére fennmaradtak. Komitász mind az

egyházi énekekből, mind a népdalokból sokszólamú felolgozásokat készített.

A város keleti részén áll a Hripsime-kolostor, az örmény építészet egyik legszebb példája. Itt alakult ki, ezen a földön született meg ugyanis a görögkereszt alakú alapra épített, négyszögletes, fenn toronysisakban végződő, kereszt alakú bazilika stílusa. A kolostor teljes épségben áll, remek a felnyúló pillérek, szinte összeszorítják a keskeny ablakokat. Itt a falakon nincsenek szentképek, freskók, itt az építészet uralkodik.

A következő kirándulás célja a **Szeván-tó**, amely a világ egyik legmagasabban fekvő, nem gleccser-eredetű tava. 1914 m magasan fekszik, 70 km hosszú, 30-40 km széles. Harminc hegyi patak, kis folyó táplálja. A parton (Lőcsasen falunál) a híres bronzkori sírok Kr. e. 1100-ból. Alig pár méter mélyek, üresek és mindegyiknél egy sziklára festett szám látható. Eddig mintegy 500 temetkezést tártak fel, a többi – az egész sírmező – még a föld alatt van.

A tó iszapja mindent konzervált. Itt kerültek elő a teljesen ép, fából készült kocsik. Ezek egy része halotti kocsi volt. Az egyiknek tömörök a kerekei olyanok, mint egy hatalmas orsó. A másik már küllős. Van kétkezes, négykeresű. Megmaradt az ekhós székere emlékeztető, hajlított fából készült tetejük is. Épségben találták meg a kocsikat díszítő bronzszobrokat is. Ezek néha állatokat, néha egész jeleneteket ábrázoltak. A kocsik fekete deszkaoldalán spirálmeander faragások vannak. Ez talán az Égeikum hatása.

A sírokban különös festésű edényeket, ékszerek tömegét, intarziás töröket találtak. A

Örmény ABC Ecsmiadzinban

leletek a jereváni múzeumban külön teremben állnak.

Jerevántól 45 km távolságban van a **Geghard kolostor**. Kanyargós út vezet fel a hegyekbe, az út a szakadék szélén vezet, lenn egy kis folyó kanyarog. Mondhatni, hogy nemcsak a természet művel csodákat, de néha az ember is egészen különös helyeket keresett magának: a magasban megközelíthetetlen, a völgy felől megmászhatatlan sziklafalakat. A kolostort magas erődfalak veszik körül.

A belső bazilikát nem építették, hanem a sziklába, a hegybe faragták a 13. század

elején. Az egyik teremben sírhelyek láthatók a földön, a másikban két kis víz-medence, ezeket a hegyből szívargó forrás táplálja.

A külső templom melletti lépcsőről egy hideg, rövid folyosó vezet a hegy gyomrába. Sötét, kétszintes kupolás termek nyílnak egymásból, itt ismét minden egyetlen sziklaóriásba faragva. A kupolák tetején kerek kis nyíláson világít be a fény. Az építész-szobrász zseni ezen a lyukon búj be, és egyetlen szál vésővel, egy életen át felülről lefelé faragta ki a termeket, fenn a kupola galériáját, aztán lefelé haladva az oszlopokat, domborműveket, és ugyanaból a sziklából körben a díszes ülőpadkát. Mérnöki pontossággal, egyetlen ember alkotta az egész templomkolostort. A neve: Galdzak.

A következő látnivaló **Garni**. Szép kis falu, zsúfolva gyümölcsfákkal. Aombok között már messziről látszanak a hatalmas bazalttömbökből épült falak, közepén a magas kőkapu. Az első században I. Tiridat király nyári palotája állt itt. A furcsa alakú föld-

nyelv csúcán, hihetetlen panorámában ott a görög templom romja. A szabályos alaprajzú, oszlopos, timpanonos templomot 1975-ben állították helyre és közben ásátásokat folytattak. 1679-ig teljesen épén állt a görög mintára épült templom. Akkor egy földrengéstől a felső kétharmada ledőlt, de olyan szerencsésen, hogy minden egyes köve, darabja lezuhanva a helyszínen maradt.

A kőfaragványok mintái között látható a helyi mesterek keze nyoma, a mindig visszatérő gránátalma. A templomtól néhány lépésre feltárt, konzervált falak, szobák láthatók. Padlófűtéses terem, szép szobortöredékek, karéjos falú szobák. Minden görög-római hatású.

Még egy hely van hátra, amit feltétlenül meg kell nézni, ez a híres **Szatanidar**. Kis falu a világ végén. Világhírű régészeti hely, nincs olyan jelentős kézikönyv, olyan szaklexikon, amelyben ne olvassánk róla. Száz éve rá hivatkozik minden kutató. 1888-89-ben *Jacques de Morgan*, az ismert egyiptológus elsőként járta be az Aragac-hegység nyugati oldalát, és mindenről írt, amit itt látott. A nyugati világban azóta Szatanidar nélkül nincs ősemberkutatás. Itt nem egyetlen kultúra vagy korszak embere gyártotta iszonyú tömegben a szerszámaikat, hanem mintegy 200 ezer éven át egészen az újkőkorig, legalábbis a Kr. e. 8-6. évezredig tartott a finom lávaüveg szinte nagyipari feldolgozása. A helyszínen feküdt a nyersanyag.

Szatanidar különlegességét az adja, hogy az egyetlen hely keleten, ahol rendkívül vasos aljú, rendkívül durva kidolgozású, sű-

Geghard sziklái

lyos, a nyugateurópaiakhoz hasonló szakócák fordulnak elő. A feltűnő ebben az, hogy ezeknek túlnyomó része (és éppen a legszebb példányok) nem obszidiánból, hanem tompa, vörösesbarna bazaltból készültek. Ezek az ún. „özönvíz előtti időkből” származó kőbalták.

*

A kutatómunka befejeződött, minden fontos lelőhelyet, régészeti leletet sikerült megtalálni, a búcsúzás következik. Fájdalmas búcsú, a barátoktól, a munkatársaktól. A szerző felteszi a kérdést: mit jelent tulajdonképpen Közép-

Ázsia, Transzkaukázia? Őt idézem:

„Egy idegen, számunkra ismeretlen világot. Nagyobb, mélyebb múltra támaszkodnak, mint mi, és talán mégis tisztábbak az agyak, a tettek, a szándékok. A múltat nem ismerjük világosan; a tudomány számára ma is ott az a számtalan fehér folt, hatalmas területek, ahol a kutatás, a felfedezés lehetősége szinte határtalan. A megismeréséhez nem kell más, csupán egy ösztön, egy hajlam, a dolgok meglátása és megértése.

Azsiakutatónak, orientalistának születni kell. Nem véletlen, hogy az utazók, kutatók rendszeresen visszajártak, visszavágyódtak oda. Vonzotta őket, hogy ebben a keleti világban van valami örök, végtelen. Csendes, kopár, határtalan hegyek, sárga dombtetők, kietlen hegycsúcsok, napfényes sívata-gok, soha meg nem szakadó, évezredes utak, történelmi fonalak, amelyek térben és időben vezetnek a végtelenségig tovább.”

(Elhangzott 2013. november 21-én, a Fővárosi Örmény Klubban)

Kettős könyvbemutató

A Fővárosi Örmény Önkormányzat, a Budapest Főváros II. kerületi Örmény Önkormányzat és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület kettős könyvbemutatót rendezett október 28-án, hétfőn délután a Pest megyei Kormányhivatal Nyáry Pál termében. Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület kiadó által az Erdélyi Örmény Múzeum sorozat 19. köteteként megjelentetett *Benedek Katalin Élő magyarörmény művészet* című könyv a Fővárosi Örmény Önkormányzat, a Budapest Főváros II. kerületi Örmény Önkormányzat és a Ferencvárosi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat, valamint a Magyar Nemzeti Galéria támogatásával tudott megjelenni, míg a másik könyv *Dávid Csaba* tollából egy izgalmas fordulatokban bővelkedő történelmi regény, *Dzurkithján Ábel útjai* címmel ugyancsak örmény nemzetiségi önkormányzatok támogatásával látott napvilágot.

A kettős könyvbemutatót rendező önkormányzatok elnöke, dr. *Issekutz Sarolta* köszöntőjében elmondta, hogy amikor évekkel ezelőtt, 1997-ben elindult az Erdélyi Örmény Múzeum sorozat, elhatározta, hogy az örmény művészetek minden ágát könyvben is bemutatja. Tavaly az egyesület kiadta *Murádin Jenő: Magyarörmény paletta* könyvét, amely a legismertebb harminchat magyar-örmény képző- és iparművészt vonultatta fel. „De még mindig nincs vége, – mondta Sarolta –, pedig a két kötetben 78 művészt mutattunk be, de már további tíz örmény gyökerű művészről tudok, és ki tudja, mennyi lesz még a leendő harmadik kötetben. Nagyon nagy dolog, ha egy nemzeti kisebbség össze tudja gyűjteni a múlt, a jelen és a jövőbe mutató művészeti ágak képviselőinek munkáit, könyvbe tudja „kötni” a nemzetiség gasztronómiáját, történelmét, és ezeket a könyveket nemcsak a saját közösségének mutatja be, de a többségi magyar társadalom felé is felmutatja, mint kisebbségi jelenlétet. Nagy sikert aratott a genealógia, már második kiadását érte meg. Nagy sikert arattak történelmi tárgyú kiadványaink, és a képző- és iparművészekről szóló első kötet is. Remélem, ugyanilyen

nagy sikert fog aratni a mai kiadványunk, Benedek Katalin: *Élő magyarörmény művészet* című kislexikonja.”

A könyvbemutatót *Szilvay Ingrid* zongoraművész játéka vezette be, aki *Bartók Béla: Román táncok* című művével örvendeztette meg a hallgatóságot.

Benedek Katalin: Élő magyarörmény művészet című kötetét dr. *Terdik Szilveszter* muzeológus (Iparművészeti Múzeum) mutatta be. (A szerkesztett változatát 18–19. oldalon adjuk közre...)

Benedek Katalin hozzászólását azzal kezdte, hogy *Terdik Szilveszter* is hamarosan fel kell venni a következő kötetbe: ő is egyik „szócikke” lesz a következő

Terdik Szilveszter, Benedek Katalin, dr. Issekutz Sarolta

lexikonnak. A köszönő és hálálkodó szavak után a könyv címéről beszélt: miért élő ez a művészet. „Tágas műfaji sokszínűségről szól a könyv: nemcsak képzőművészekről szól, hanem az iparművészek, a restaurátorok, a festők, szobrászok, grafikusokon keresztül olyanokról is beszél, mint a művészetük által élő magyar-örmény művészekről, akik már évtizedekkel ezelőtt elhunytak, sőt van, aki a 19. században. Akkor miért élő? Számomra a cím azt jelenti, hogy továbbélő. Olyan magyar-örmény művészet, amelyet egybegyűjtöttünk, számon tartunk, amelyet megőrzünk, ápolunk. Egy ilyen könyvvel értéket mentünk, hiszen foglalkozunk ezekkel a művészekkel és művészetükkel. Akár egy előadás, egy könyv, egy kiállítás keretében. Foglalkozunk vele, életben tartjuk. Tehát ennek a címnek több jelentése van. Mindenkinek köszönöm a munkáját, odaadását, aki a könyv létrehozásában közreműködött. Ez elsősorban dr. Issekutz Saroltára vonatkozik, aki szó szerint, mindent megtett a megjelenésért. Meglepetéskönyv. A fotó, illetve képanyag átadása, szakmai lektorálása után, a könyv elkészítésében nem vettem részt. Külön megtiszteltetés, hogy Dr. Dávid Katalin elvállalta a könyv szakmai lektorálását. Bizonyos elszámolás, leltározás is a könyv, ugyanis az anyag után kutatva átlapoztam az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület füzetait, és kiderült, hogy az első kiállítást 1997-ben nyitottam meg, majd ezt követ-

te sok-sok kiállítás a 2010-es évek elejéig. Ez azt jelenti, hogy a lexikonban szereplő számos kiállító művész nagy részének munkáit, de őket magukat is jól ismerem, ismerem. Másrészt vannak az én szakterületemről való kollegák, muzeológus szakemberek is, akikhez személyes kapcsolat fűz. Például egy munkahelyen dolgozunk. Hétköznapi szóval drukkere vagyok alkotó munkájuknak. A kiállítás-megnyitó feltevéte a kiállítás. Ahhoz, hogy egy művész alkotása bezárulhasson egy lexikonban, albumban, ahhoz előbb kiállításokon kellené bemutatni, ahogyan és amikor az eredeti mű érezhető, látható. Végezetül komoly köszönet illeti meg a könyv alanyait, a benne szereplő művészeket. Igen sok adattal illusztrációnak szánt fotókkal segítettek munkám talán legnehezebb részét, az anyaggyűjtést. Kérem, vegyék kézbe ezt a kis lexikont befogadó szeretettel!”

A rögtönzött beszéd után dr. Issekutz Sarolta megkérte a könyvben szereplő és jelen lévő művészeket, jönnének előre, hogy a közönség is ismerje meg őket személyesen. *Pál János* festő, grafikus, *Schnedarek Réka* festőművész, *Fabók-Dobridán Fatime*

A könyvbemutatón megjelent tíz művész, balról Dr. Benedek Katalin irodalomtörténész

Jobbról: Kali Kinga, Dávid Csaba, Dr. Szabó András

me festőművész, *Balogh Edit* iparművész, *Gopcsa Paula* festőművész, *Fáy Piros* építész, grafikus, *Fáy András* festőművész, restaurátor, *Szentkirályi Miklós* festőművész, restaurátor, *Borosnyay Klára* festőművész állt a közönség és a fényképezőgépek elé. Sarolta elmondta, hogy a könyvben szereplő valamennyi művész (vagy hozzátartozója) tiszteletpéldányt kap a könyvből.

Benedek Katalin: Élő magyar-örmény művészet könyvében szereplő művészek: *Balogh Edit*, *Batári Ferenc*, *Beczásy Antal*, *Bocsák Krisztina*, *Borosnyay Klára*, *Brassaï*, *Csergezán Pál*, *Csiky András*, *Csiky László*, *Dávid Attila*, *Dávid Katalin*, *Fabók-Dobribán Fatime*, ifj. *Fáy Aladár*, *Fáy András*, *Fáy Piros*, *Gajzágó Donáta*, *Gajzágó Dorottya*, *Gajzágó Jolán*, id. *Gajzágó Sándor*, ifj. *Gajzágó Sándor*, *Gopcsa Katalin*, *Gopcsa Paula*, *Kacsóh Cecília*, *Korniss Péter*, *Kovrig Miklós*, *Kövérv Gyula*, *Lázár Imola*, *Ligeti Dorottya*, *Ligeti Edina*, *Madarassy György*, *Murádin Jenő*, *Nákó Berta*, *Papp Gábor*, *Pál János*, *Pálos Miklós*, *Pongrácz Antónia*, *Schnedarek Réka*, *Sz. Bach Hedda (Hédi)*, *Szentkirályi Miklós*, *Szentpétery Tibor*, *Sziráczy Brigitta*.

A kettős könyvbemutató másik könyvének bemutatása előtt *Szilvay Ingrid* remek zongorajátékkal szólaltatta meg *Bartók Bélától a Három csikmegeyi népdalt. Dávid Csaba: Dzurkhihján Ábel útjai* című regényét *Kali Kinga* író, örmény diaszpórákutató mutatta be, a szerzővel beszélgetve a regényírás titkairól. A dinamikus interjú olykor-olykor derűtséget fakasztott a hallgatóságból: a kérdések és válaszok egyaránt megragadták a közönség figyelmét.

– Én a pódiumbeszélgetések híve vagyok könyvbemutatókkor, mivel ha egy regény bemutatása kapcsán az írótól kérdezünk, közelebb jöhet a regény világa a hallgatóság számára: az író személyes megismerése óhatatlanul nagyobb kedvet csinál az olvasáshoz – kezdte *Kali Kinga* a beszélgetést a közönség felé fordulva. – *Kamasz*koromban olvastam egy *Moldova Györggyel* készült interjúban, hogy szerinte magyar ember azt az író olvassa, akit személyesen ismer. Gondolom, itt mindannyian jószerével *Jókain*, *Mikszáthon*, *Móriczon* nőttünk fel, így ennek a tézisnek cáfolata is van bőven, ugyanakkor abban is hiszek, hogy ez egy működő marketing-stratégia; ezért köszöntsük személyesen köreinkben *Dávid Csabát*, akinek a következőkben néhány kérdést fogok neki szögezni, új regényét bemutatván.

A közönség nagy tapsa után *Kali Kinga* így folytatta:

– A regényírás egyféle párhuzamos élet, mivel az író behelyezkedik szereplőinek világába, az ő szemükkel lát, általuk érez, és ezt napi szinten csinálja – mondom én úgy, hogy még sosem volt merszem regényt írni. Mindez egyfajta meghasonlást is jelenthet, de mindenképpen nevezhető párhuzamos létezésnek. Azt hiszem, különösen igaz ez akkor, amikor történelmi

regényről beszélünk. A történelmi regény megírásakor ugyanis egy egészen más korba kell belehelyezkednie a szerzőnek. Egy olyan korba, amelynek mások a problémái, más az értékrendje, mint annak a korának, amelyben az ő emberi mindennapjai telnek, ugyanakkor ezek a problémák valóságosak és megmásíthatatlanok. Más környezetbe, társadalmi feltételek színpadára kell belegendolnia magát az írónak (hitelesen, hiszen csak így hozhat létre hiteles regényvilágot), a szerző sajátjától különböző létezés-mátrixba kell belehelyezkedni ennek az írói párhuzamos létnek, hogy megtudhasson szereplőiről, azok problémáiról, életéről bármit is – lehetőleg mindent. Hogy az általa megálmodott, megalkotott karakterek elkezdjenek a fejében beszélni, és hogy ő íróként tolmácsolhassa mindazt, amit gondolnak, mondanak, cselekszenek, teljes tevékenységük mozgatórugóit, stb. Problémáikat, céljaikat, dilemmáikat, egyszerűen: teljes életüket. A *Dzurkhithján Abel útjai* elsősorban történelmi regény – mondhatni több is, mint történelmi regény. Feltehetően hosszadalmas kutatásnak kellett megelőznie a mű megírását, könyvtári, levéltári, netán családtörténeti kutatásoknak is. Dávid Csabát kérdelem: mikortól munkálkodott benned ez a regény, mikor kezdted el a regény előmunkálatait?

– Évekkel ezelőtt kezdődött. Néhány hónappal ezelőtt az *EÖGYKE* füzetekben írtam egy rövid sóhaját arról, hogy mit gondolnak az emberek az ihletről. Leírtam azt, hogy például egy ilyen regénynél, maximum egy százalék az ihlet, negyvenkilenc százalék a rettenetes komoly tanulás, kutatás, és ötven százalék a kemény munka. Nos, ez négy-öt évre visszamenőleg történt ennél a könyvnél. Azaz sok-sok évvel ezelőtt kezdődött, amikor megéreztem valamit...

– Kimerítően matematikus válasz! A történelmi regény megírása tehát precíz tervezést igényel, szabályos százalékarányokat, szívós munkát, fegyelmet. De fedjük fel a közönség előtt, mit is jelent a regénynek az eddig emlegetett történetisége! El kell mondanunk, hogy a cselekmény az 1840-es évek Erdélyében játszódik, közvetlenül az 1848-49-es forradalom és szabadságharc előtt. A főszereplő Dzurkhithján Abel személyes történetén keresztül jönnek át mindazok a problémák, amelyekkel az illető társadalmi réteghez tartozó egyes ember foglalkozhatott akkor, a nagy történelmi történések árnyékában – vagy, nyugodtan mondhatjuk, még inkább fényében. Egy kicsit mikro-történelem is a regény, hogy a történeti antropológia eme terminusával éljünk; mivel az író, Dávid Csaba belehelyezkedik az erdélyi magyar-örmény szereplő életébe (ez már a regény címéből is „kihallszik”), és átéli azokat a problémákat, azokat a gondokat, amelyekkel abban az időben ennek az örmény férfiembernek feltehetőleg meg kellett birkóznia. Ki kell tértünk itt arra is, milyen volt akkoriban, azok között az egykori társadalmi-történelmi feltételek között az erdélyi magyar-örmények helyzete. Gondolom, a jelenlévők többsége tudja, hogy akkoriban már megkezdődött, és javában zajlott az asszimiláció, szinte észrevétlen, de nagy erővel; akkorra már az erdélyi magyar-örmények politikailag magyarnak vallották magukat, kulturálisan viszont örmények voltak. Vesszőparipám az armenizmus-neoarmenizmus párhuzama, de leállítom magam, azonban annyit itt el annyit kell mondanom még, hogy közvetlenül a forradalom után következtek be azok a nagy társadalmi változások, amelyek az örményeket is egyre „jobb magyarrá” tették – közvetlenül ez után az idő-

szak után kezdődött el az örmény *nemzeti* identitás tulajdonképpen elvesztése, elalakulása, *pluralis*, magyar-örmény identitássá válása. Nagyon szépen átjön a regény szövetén, egész közegén az is, hogy Dzurkhithján Abel, aki egy felvilágosult ember, haladó szellemű fiatalember, személyesen hogyan éli meg ezt a *homo novus* státuszt. Ugyanis 1776-tól már megtörtént az örmények jogi integrációja, ekkortól az örmények új generációi felhagynak tradicionális családi szakmákkal (mint például addig a marhakereskedés, tímármesterség, stb. voltak), akkortól már az örmények is elhelyezkedhetnek egyéb szakmákban, nincsenek a kereskedelemhez kötve, állami hivatalokat is betölthetnek. Ennek megfelelően Dzurkhithján Abel maga is a marosvásárhelyi törvényszéken, a királyi táblánál törvényszéki gyakornok, jurátus. Nem folytatja az apja által ráhagyományozott családi tradíciót, felhagy a marhakereskedéssel. Viszont a regényből kiderül, hogy azért még visszakacsint a tradícióhoz, eltávozott apja üzleteit folytató, elkerekítendő... Olyan periódus tehát a regény színpada, amikor az örmények maguk is saját identitásukat keresik, a régi és új társadalmi rend között „billegve”, saját jelentőségük megfogalmazását kutatják a magyar történelemben – ugyanis a regény a főhős által megélt az örmények sorsának általános lenyomata az illető periódusban, 1846-tól 1849 márciusáig, a forradalom előestéjén, illetve annak kitörésekor. Nagyon okos választásnak tartom ezt a periódust, hiszen erős társadalmi metamorfózisról szól, sűrű történések tarkítják ezt az időszakot – Dávid Csaba könyvtári, levéltári, családtörténeti kutatások alapján hozza össze mindezt egy rendkívül fordulatos regényben, amit, ígérem, nem lehet letenni, nagyon ajánlom Önöknek, kapva kapja-

nak az alkalmon, és már ma este fogjanak neki olvasni.

A családtörténetnél tartottunk: Dávid Csaba felfogásában a regény fejezetei utakká fogalmazódnak, 11 útja van a műnek; Dzurkhithján Abel útjai azonban nem csupán fizikai értelemben vett utazások, hanem belső zárandoklatok is. Mivel egy erzsébetvárosi örmény nagycsaládról beszélünk, Erzsébetvárosról kiindulva, Marosvásárhely, Küküllőszőlő és Kolozsvár négy szögében történnek ezek az utazások, belső zárandoklatok, kocsin zötykölődős vagy sáros-gyalogos ráeszmélések, amelyek során Abel személyisége fejlődik, amelyek által megtanulja előbb a férfi, majd a családfenntartó felelősségét, legvégül pedig, egy levél által felidézett nagyszabeni utazás által, a magyar hazafinak a felelősségét is... legyen itt elég ennyit elárulnom. De térjünk vissza Erzsébetvárosra. A helyszínválasztás, gondolom, nem véletlen... természetesen metaforikus tartalommal is bír, hiszen itt volt az Apafi-birtok, Ebesfalva, amelyet az örmények várossá építettek ki – azé az I. Apafi Mihályé, akiknek az örmények letelepítésüket köszönhetik Erdélyben; ilyen értelemben a fő helyszín a „legörményebb” örmény városként is értelmezhető.

– *Erzsébetváros mint helyszínválasztás annyiban nem véletlen, hogy amikor 12 évvel ezelőtt Saroltával ott jártam, nekem nagyon tetszett mindaz, ami még örmény benne a mai napig. Egyébként dédanyámat úgy hívták, hogy Erzsébetvárosi Csiki Lilla.*

– Próbáltam családtörténeti szálakat is kifigyelni, de annyira sodró a cselekmény, hogy azt gondoltam, régi nagynénik, nagybácsik elmeséléseiből is származhat javarészt, az ő örmény történeteik is közrejátszhatnak a teljes kép kialakításában...

– Természetesen. Igaz, én nem itt születtem, hanem Marosvásárhelyt, de Budapesten voltam gyermek, ilyen értelemben én budapesti vagyok, de édesapám, nagyapám, nagyanyám, nagynéném, az egész rokon környezet természetesen erdélyi magyar-örmény. Nagyobb részük Kézdivásárhelyről, Marosvásárhelyről való. Ez elég sokat mond. Nem ismertem például gyermekfejjel azt a kifejezést, hogy partvis, ami sváb szó, hanem úgy tudtam, hogy kefeseprő.

– Az örmények letelepedhettek, aztán pedig sok idő múltán jó magyarokká lehettek a társadalmi változásoknak, a modernizmusnak a beköszöntével – ott tartottunk, hogy a mű nemcsak történelmi regény, hanem fejlődés-regény is. Eleinte azt gondoltam, hogy nem biztos, hogy megfelelő a címválasztás, de körülbelül a tizedik oldalon meggondoltam magam; ugyanis ízelgessük ezt a nevet: Dzurkhithján... mennyire vad! Egy olyan örmény családnév, amelynek hangzásához leginkább vadságot társítanék, ami erőszakos hangzókkal kezdődik, olyan, mint egy ökölcsapás... Az Ábel viszont... ki mondhatatlanul lágy, földtől emelkedő: a magyar keresztnévben így feloldódik a vadság. Ezt a nevet most már úgy látom, mint egy önmagában vett életutat: szép íve van. Viselője valahol, valamikor, valamiért megszületett, és eljutott önmaga megvalósításáig – ezt sugallja számomra ez az ív. Ez a név már önmagában véve is egy belső út, egy beteljesítő zárandókat; életút, melynek kezdete és vége van. A név hordozója, az örmény fiatalember az indulat, vad természettől jut el apránként a megfontolt felelősséggig. Mint örmény férfiember, családapa – és mint magyar hazafi. A testi szerelemtől eljut az igazi, tiszta, minden ízében beteljesült szerelem megéléséig. Mert, mint

minden jó regényben, itt is végigvezetődik egy erős szerelmi szál, dilemmákkal és bizonyosságokkal tarkítottan. Azonban annyira egymásra épülnek a cselekmény mozzanatai, hogy nem tudok ennél többet elárulni, mivel nem szeretném elrontani az olvasmányélményüket. Biztos, hogy már a kezdet kezdetén feltették maguknak a kérdést, mit jelenthet Dzurkhithján név. Már a regény elején kiderül, így én is megmondhatom: görbeorrút jelent, igazából ferde orrút. Egy olyan örmény, görbeorrú embernek az életéről van szó, aki csakis egyenes utat tudott járni. A regény végén kiderül, hogy miért. Miért pont ezt a nevet választottad?

– A Dzurkhithján úgy született meg, hogy egyszerűen felütöttem Szongott könyvét, az örmény genealógiát, és ott elkezdtem egy olyan családnévet keresni, amelyik már kihalt. Ne legyen nekem a leszármazottakkal elszámolnivalóm...! A Dzurkhithján megtetszett. Bocsnát, de Dzurkhithján János nem lehet! Így lett, jött hangzásra Ábel. Van a kemény vezetéknév és jöjjön egy lágy keresztnév.

– A szereplő személyisége rendkívül jól átjön ebben a névben – de mondok mást is, számomra valahol megidéződik benne Tamási Áron Ábelje is, kicsit ezt asszociálok hozzá, azt az önmagát kereső, székely Ábelt. Azt kívánom Dávid Csabának, legyen ez a regény, ez a szereplő a magyar-örményeknek ugyanaz, mint a székelyeknek, az erdélyi magyaroknak Tamási Áron Ábelje!

– Csak egy tizedét lehetne az...!

– Végül egy utolsó kérdés: miért ír az író a 21. században történelmi regényt, mely egészen más időkre nyúlik vissza, amely egy másik század problémáit hozza elő? Én úgy gondolom, hogy a regénynek van ebben a században is üzenete... mi volt a szerzői szándék?

– Szerintem azért ír az ember történelmi regényt, mert a máról akar írni. Csak hát hadd legyen egy játék, egy csavar a dologban. Tehát úgy beszélget a tegnapelőtről, ahogy tulajdonképpen az én mai napomról beszélek.

– Ez sikerül is, metaforikusan a máról beszélni. Szilvai Ingrid Hadd fűzzem hozzá halkán, hogy annak ellenére, hogy egy magyar-örmény férfi szereplőről beszélünk, gyakran magamra ismertem a szereplő karakterében – nem tudom, hogy ez számomra jó-e vagy sem... de a karakterológiát nagyszerűen áthozod a szereplő jellemén keresztül. Ki szeretném még emelni azt is itt utoljára, hogy különböző mesterségekben való jártasságot is fel-felvillantottál a regényben. Például a nyomdász mesterséget behatóan ismered, ez derül ki feketén-fehéren. Később megtudtam, de a regényből is jócskán kiderül, nagyon benne vagy ebben a szakmában. Vagy ott van például a népi építészet is – a regényben a tájházak leírása, a szakértelem, amivel dolgozol, nem lehet pusztán megfigyelés. Hatalmas kutatást feltételez például a Küküllő-menti tájházak szerkezetét tudni, leírni egy akkor létezett falut – így a regény szinte a szociográfia határát súrolja...

– Talán szociografikus munka nem lehetne, de a már meglévő szociográfiát persze egy kicsit segítségül hívtam. Tizenhat éves koromban először kútfúró voltam, tizennyolc éves korom után, miután jelesen leérettségiztem a Rákóczi gimnáziumban, segédmunkás lettem a Madách Kamara Színházban, ahol a falazástól, a gyaluláson keresztül nagyon sok mindent megtanultam a két kezemmel. Innen jött az, hogy később,

gyakorlatilag az elmúlt évtizedig az egész életemet végigvezették az ilyen munkák. Az, hogy egy vályogfalat meg tudtam különböztetni egy téglafaltól, magától értetődő.

– Nagyon tetszett az is, ahogyan gondoltál arra, a regény nyelvezetén keresztül is jöjjön át Erdély, regionalizmusokat, archa-

izmusokat keversz a szövegbe, ízesen beszéltetted a szereplőidet.

– Mennyit kellett kínlódnia utólag a kiadóval! Mindenünnen ki akarták irtani ezeket! „Mi az, hogy oda megy hozzá? Ezt nem fogják megérteni Budapesten!” – mondták. Hát nem, csak az, akinek van füle. Már pedig azért legtöbbször van. Vagy reáültek. Nem reá ült, vagy ráült! Alig tudtam elmagyarázni, illetőleg „kiverni belőlük” azt az egyetértést, hogy a ráült egészen más, mint a reáült. Ég és föld. Egy más világ.

Miután Kali Kinga megköszönte Dávid Csabának a beszélgetést, Dr. Szabó András előadóművésztől nagyszerű ízelítőt is kaptunk a regényből, két, jellemzően fordulatoss részletet olvasott fel; majd Szilvai Ingrid elbűvölő zongorajátéka érlelte tovább a regényrészletekhez kapcsolódó gondolatainkat, Bartók Béla: Este a székelyeknél című darabja hangzott el.

A könyvbemutató végén dr. Issekutz Sarolta gyönyörű virágcsokrokat adott át a fellépő művészeknek: ki-ki egyéniségének megfelelő virágkölteményt kapott. A közönségtől nagy taps volt a jutalom – és az agapé alatt is sorban álltunk, hogy a két szerzővel dedikáltassuk könyveinket.

(Béres A.)

Terdik Szilveszter

Benedek Katalin: Élő magyarörmény művészet

Könyvbemutató

Ez a kötet Murádin Jenő, *Magyarörmény paletta* című, 2012-ben megjelent, 36 örmény gyökerekkel is rendelkező hazai művészt bemutató könyvének folytatása. Benedek Katalin majd egy tucattal több, összesen 41 alkotó pályaképevel és válogatott műveik bemutatásával tudta bővíteni a paletta színvilágát. A kötet különlegessége, hogy nem csak képző- és ipar-, hanem restaurátor-művészek is helyet kaptak benne. Sőt, ami igazán különlegessé, talán kicsit különössé is teszi, hogy megjelenjen a művészettel elméleti síkon foglalkozó szakemberek, a művészettörténészek is. Személy szerint örülök ennek, nem csak szakmai érintettségem okán, hanem abban bízom, hogy sokakban segít tudatosítani azt a nem mindig magától értetődő igazságot, hogy a művészettörténész nem feltétlenül ellenség, hanem a művészetet szerető ember, akire néha még számítani is lehet...

A kötet első felében, a magyarörmény-mivoltról szóló bevezetés után, 41 hosszabb-rövidebb, a 19. századtól egészen napjainkig terjedő, abc rendbe osztott pályaképet olvashatunk. A szövegek változó hosszúságúak, változó műfajúak, gondolom a kortárs szereplők esetében alapvetően az alkotók tollából, egyfajta rövid bemutatkozás, néha hivatalos cv-jelleg érződik. Az írott összképet portréfotó, vagy művészi portré egészíti ki. A kötet másik felében 34 művész legalább egy, időnként több művének reprodukciója látható. A restaurátorok ebben a részben *in persona*, munkavégzés közben is föltűnnek, hogy a hagyományos művésztől eltérő alkotói szerepük világosan kitűnjön.

A könyvbemutató közönsége

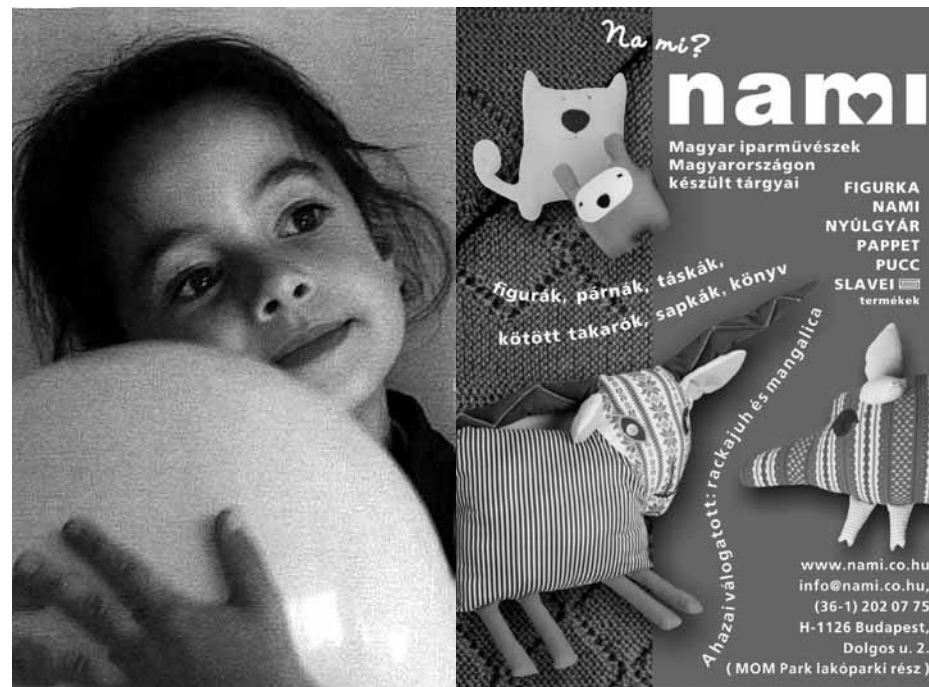
Azon tűnődtem, talán nem lett volna jobb közvetlenül a bemutatkozások, életrajzok után reprodukálni az egyes alkotók műveit. Aztán többször átlapozva a könyvet megerősödtem, hogy mégis csak ez a megoldás tűnik célravezetőbbnek a művészet szempontjából, mivel a második rész úgy tud hatni, mint egy album. A művek önmagukban, alkotójuk árnyékából kilépvé szólítják meg a szemlélőt.

Sokszínű világ tárul föl az olvasó előtt. Nagyon különböző műfajokban született alkotások sorozata bontakozik ki. A válogatás szempontja, ti. hogy alapvetően azok a művészek jelenhessenek meg egy antológiában, akik éreznek még magukban valami kötődést az egyre távolabbi homályba vesző örmény ősökhöz, vagy az örmény kultúrához, művészeti szempontból nehezen értelmezhető. Sokféle területen dolgozó művészek és műalkotások sorozata állt össze, akiket és amelyeket nem lehetett könnyű egy közös fonálra fölfűzni. A műfajok, stílusok szerinti csoportosítás óhatatlanul olyan értékítéletek-

hez vezetett volna, amelyek talán nem feltétlenül tükrözik az egyes alkotói szándékot. A fő fonál kiválasztásakor semleges szempont, az abc rend érvényesült, ami változatos, és a véletlenek mentén szerveződő, de mégis izgalmas műtárgycsoportokat hozott létre a kötet oldalain. Persze ez a véletlenszerűség a szerkesztői munka során tudatosan kellett módosuljon, eredménye a szerkesztő széperzékét, és jó kvalitásérzékét dicséri.

A kötetet tanulmányozva meglepődtem, ki mindenkiről ki nem derül, hogy örmény gyökerekkel rendelkezik. Saját példából tudom, hogy gyakran ez csak a véletlennek köszönhetően tudatosodik, de amikor fény derül rá, sok mindenre magyarázatot vélünk találni. Egy kicsit sajnálom, hogy a kötet lexikon részében ritkán derül ki, hogy az egyes alkotó számára személyesen mit

is jelent az örmény fonál az életében, ez talán egy következő, riportokkal operáló kötet alaptémája is lehetne. Bocsánat, hogy személy szerint nem emelek ki senkit a kötetből. Van akit ismerek, személyesen is, vagy csak hírből, többekhez barátság is fűz, viszont sokakat nem ismerek, ami persze saját korlátaimat is tudatosítja bennem. A kötetnek köszönhetően viszont már azokat is ismerőseimnek tarthatom, akikről eddig még nem hallottam. Fölvettem őket abszolút virtuális, csak a fejemben létező facebook oldalakra, sőt még lájkoltam is őket. Örülök, hogy ennek a tetszetős kötetnek a segítségével megismerhettem ezeket az alkotókat, s kívánom, hogy művészetükkel, műveikkel számos, a művészet és a szépség iránt nyitott ember életét gazdagítsák!
(Budapest, 2013. október 28.)

Dr. Szentpétery Tibor, a fotográfus

„A fényképezőgép mindig a lételemem volt...”

November 22-én du. 17 órakor a Klebersberg Kultúrkúriában mutatta be a közönségnek *Cservenka Judit* a 2013. április 20-án ugyanitt tartott emlékülés előadásait tartalmazó könyvecskét. Az emlékülés előadói, a könyv szerzői és közreműködői osztották meg gondolataikat a hallgatósággal, majd a *Szentpétery lányok* emlékeztek Édesapjukra, végül *dr. Issekutz Sarolta* EÖGYKE elnök az erdélyi örmény katolikus, az Örmény Katolikus Egyházközség gondnoka – *Kádár Dániel* apátplébános idejében – több évtizeden keresztül végzett önzetlen munkáját, a templom és műtárgyai megóvását, valamint a magyar anyanyelvű örmény gyökerű közösség összetartását emelte ki, aki mind ezért az EÖGYKE-től Szongott Kristóf-díjat vehett át. Az előadás után került sor a dr. Szentpétery Tiborról készült dokumentumfilm bemutatására, amely csak részben sikerült a DVD lejátszó műszaki hibája miatt. Ezen alkalmából megtekintettük a december 4-ig nyitva tartó kiállítást: a második világháborúban, az 1956-os forradalom napjaiban, illetve az erdélyi szász erődtemplomokról készített fotókból.

A fotográfus

Jó volt feleleveníteni dr. Szentpétery Tibor szeretett alakját, sokszínű egyéniségét, önzetlenségét, természetzeretét, értékmentését, az Örmény Katolikus Lelkészségen végzett több évtizedes önzetlen munkáját, a történelem és kultúra iránti elkötelezettségét, a dokumentumfotóiból is áradó hazaszeretét.

M (Szerk. megj.: A Dr. Szentpétery Tibor emlékülés előadásait a füzetek júniusi–novemberi számaiban olvashatják.)

A Szentpétery-est közönsége

Díjátadó ünnepség a Duna Palotában

A Magyar Művészeti Akadémia – májusi közgyűlésének döntése alapján – évente Életműdíjat és Nagydíjat adományoz a magyar szellemi élet egy-egy kiemelkedő személyiségeinek. A Duna Palotában 2013. november 5-én tartott első ünnepélyes díjátadáson az MMA Életműdíját *Dávid Katalin* művésztörténész, a Nagydíjat pedig *Csoóri Sándor* író kapta, aki az ünnepségen betegsége miatt nem tudott részt venni.

Az első díjazottak minősítik magát a díjat is; *Dávid Katalin* és *Csoóri Sándor* is mércét állítanak a további díjazottak elé – mondta az elismerések átadása előtt az emberi erőforrások minisztere. *Balog Zoltán* hangsúlyozta: két olyan alkotóról van szó, akiknek az életműve a nemzet felemelkedését, megmaradását szolgálta. Az MMA-ról szólva a miniszter kiemelte, hogy a magyar művészet és művészek méltóak és érdemesek arra, hogy saját akadémiajuk legyen, amelyre „fényes jövő vár”.

A díjátadó *Fekete György* és *Balog Zoltán*, a díjazott *Dávid Katalin* (Fotó: MMA honlap)

Fekete György, az MMA elnöke elmondta: „a sorsukat, tehetségüket, szívósságukat, egész életművüket nekünk ajándékozókát” kívánják díjazni a két elismeréssel, hiszen „sem mire sincs akkora szükség, mint (...) nagy formátumú példákra”. Az MMA döntése nem ítékezés, hanem józan választás, a kortársak méltó megbecsülése – fűzte hozzá *Fekete György*.

Dávid Katalin és Csoóri Sándor kapja az MMA díjait

Dávid Katalin művésztörténész kapja a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) életműdíját, Csoóri Sándor író pedig a szervezet nagydíját veheti át az ebből az alkalmából tartandó november 5-i budapesti ünnepségen – közölte az akadémia kedden az MTI-vel. (MTI, 2013. október 29.)

Javaslat *Dávid Katalin* MMA Életműdíjára

Dávid Katalin nemzetközileg elismert művésztörténész professzor, aki elvégezte a teológiát is. Természetes tehát, hogy a művésztörténet és a teológia határterületét kutatja, a teológiát ismerve a művésztörténetet, művésztörténészként a teológiát. Ám a legfőbb kérdése mégsem szakmai kérdés, hanem létértelmező: *Máté* evangélista szavaival: „Mire való az embernek

megnyerni az egész világot, ha elveszíti a lelkét?” – európaiként, egy kétezer éves kultúra örököséként.

Legutóbbi, a Szent István Társulat kiadásában megjelent *Egy keresztény értelmiségi Európára néz* című dolgozata szerint célja „magyarázatot találni arra a mindenkitől megtapasztalható tényre, hogy Európa mára megtagadta, feladta, sőt az élet perifériájá-

ra kívánja szorítani a létezését kialakító, magatartását, erkölcsi alapjait megformáló, történelmi hagyományait meghatározó, a sajátos európai kultúrát kibontakoztató, s mindezeknek gyökeret adó kereszténységét.” Ezt a leginkább válságnak nevezett kiüresedést talán mindannyian érezzük, tudjuk, átéljük, ám egyértelmű, egyszerre egzakt és lelki választ kevesen tudnak és még kevesebben mernek adni.

Dávid Katalin számára a Biblia az a mű, amely abszolút biztos alapját adja a megtartó európai kultúrának, önazonosságnak, életben maradásunknak. Legismertebb munkáiban – *Adatok a Mária-tipológiához* (1995); *A megváltás tipológiája* (1996); *Bibliai jelképek kézikönyve – A teremtett világ misztériumai* (2002); *Kereszténység és kultúra* (2006); *Isten anyja a tipológiában – Egy asszony öltöztete a Nap* (2008) – a keresztény ikonográfia és bibliai jelképek világát tárja fel. Az apostoli időktől kezdve az első ezredév végéig sorra veszi a képzőművészeti alkotásokat, a dokumentumokat, a szent hagyományt, így érthetővé válik, hogy a jelenségek mögött nagyobb kontextusok vannak, amelyek kozmogonikus felelősségekre és lehetőségekre utalnak. A tudós könyvei aggodó figyelmeztetések: ma a történelmi tévutak következtében a jelképeket értők köre egyre szűkül, holott a mögöttünk hagyott század drasztikusan bizonyítja, hogy a meg nem értett szimbólumok ideológiai pusztítás eszközévé válnak.

Dávid Katalin 1923-ban Szegeden született. Kerényi Károly és Sík Sándor tanítványa volt, egyetemi tanulmányai alatt, a vészkor-szak idején Izay Géza atya vezetésével több száz zsidót bújtatott. Lyka Károly tanácsára kezdett el ikonográfiával, a keresztény és zsidó kultúrában előforduló jelek, jelképek, szimbólumok tanulmányozásával foglalkozni. 1954-ben megalapítója volt a Művészet-történeti Dokumentációs Központnak, az

MTA Művészettörténeti Kutatóintézete jogelődjének, ahonnan a Vatikánnal való összeküvés koncepciók vádjával távolították el. 1966-tól a Magyar Nemzeti Múzeum, majd a Magyar Nemzeti Galéria tudományos főmunkatársa, irányítója a „Magyarország története a honfoglalástól 1849-ig” című állandó kiállítás rendezésének. Összeállítja a magyarországi középkori titulusok kataszterét, feldolgozza a magyarországi Szent György- és Szent Anna-kultusz ikonográfiáját. Tudományos szervező tevékenysége is alapvető jelentőségű. 1969-ben létrehozták az Egyházi Gyűjtemények Szaktanácsadói Testületét, amelynek vezetésével az egyház kérésére Dávid Katalint bízták meg. Munkássága révén sorban nyílnak, ill. újulnak meg az egyházi és felekezeti múzeumok, gyűjtemények, kincstárak (Esztergomi Bazilika).

Több száz tanulmánya, könyve jelent meg magyar, angol és német nyelven, több évkönyvet és sorozatot szerkesztett. A Magyar Képzőművészek Szövetségének alapító tagja (1949 óta), a Szent István Tudományos és a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja. Munkásságát a Magyar Köztársaság és a Vatikán magas szakmai és társadalmi díjakkal ismerte el. Nyolcvanadik születésnapján II. János Pál pápa saját kezűleg aláírt oklevéllel köszöntötte és audienciáján fogadta.

Integráló személyisége minden időben képes volt a legkülönbözőbb világnézetű és hitű embereket nemes célokért mozgósítani. Tudós- és művésznemzedékek vallják mestertüknek. Dávid Katalin lenyűgöző tárgyi tudással, a teljesség igényével, ugyanakkor olvasmányos stílusban megírt munkái mindenkinek ajánlhatók: szakembereknek és laikusoknak, hívőnek és nem hívőnek egyaránt – méltó döntés tehát, hogy a Magyar Művészeti Akadémia „Életmű-díjjal” ismerje el Dávid Katalin munkásságát. (Budapest, 2013 október)

Dávid Katalin felszólalása az életműdíj átvételekor

Tisztelt Elnök Úr, Miniszter Úr, Főtitkár Úr, Hölgyeim és Uraim!

Juhász Judit mondta nekem, hogy néhány mondattal kapcsolódjak be a műsorba, amit jó szívvel megtehetnek, mert így személyesen mondhatok köszönetet minden akadémikus társamnak, hiszen közgyűlés szavazta meg számunkra ezt a csodálatos kitüntetést. És ehhez hozzá kell tennem, hogy történelmi pillanatként élem ezt meg, mert első alkalommal adja át a Magyar Művészeti Akadémia. Természetes,

Dávid Katalin (Fotó: MMA honlap)

hogy emlékezni akarok arra az emberre, aki meghívott az akadémiába és laudált is: Makovecz Imrérre gondolok. Nem akarok róla beszélni, hiszen két nem is rövid tanulmányban elmondtam, amit művészetéről, személyiségéről, emberségéről el akartam mondani. Most csak felidézem alakját ezekben a számomra jelentős percekben. Ugye tudják, hogy a modern magyar művészet nemzetközi elismertségében a külföldi szakirodalom két embert emel ki egymás mellett, mint univerzális jelenséget: Bartók Bélát és Makovecz Imrét. Nem semmi! Széchenyi István a legnagyobb magyar jelzöt kapta az országtól. Ezt a jelzöt, ugyanígy fogalmazva: „legnagyobb magyar”, olvasva a nekrológokat, a külföld Makovecz Imrének is odaítélte. Legyünk büszkéek arra, hogy ilyen személyiség álmodta meg az MMA-t.

Ami pedig engem illet, úgy fogom fel az életműdíjat, mint ami megelőlegezi további munkámat. Több évtizedes római kuta-

tásomat az elmúlt tíz évben mintegy hat könyvben és néhány tanulmányban publikáltam. Csupán néhány kisebb kérdés maradt nyitva, aminek kutatása, és publikálása folyamatban van. Ami igazán fontos: aki 1923-ban született és 2013-ban még él, az olyan tudományosan is elfogadott történelmi periódust élt át, ami kezdődött az első világháború után és most zárul egy sajátos nemzetközi gazdasági krízissel. Nos, aki ezt megélte, az látta az eseményeket, az ideológiák egymásnak feszülését, a társadalom pusztítását, a

társadalom alapjának, a családnak megtámadását, két diktatúrát élt át, látta a krematóriumokat, a haláltáborokat, a koncepciók perkeit, az internálótáborokat, a tömegsírokat, átélte a háborút, a pusztítást, a kultúra, a művészet pusztulását. De kortársai voltak a mártírok, hősök, szentek. Ennek az embernek el kell mondania, hogyan élte ezt meg a gyermek, a felnőtt, hogy látja az öregember. Száz szónak is egy a vége: készül az emlékiratom. És ez egy olyan műfaj, amit abbahagyni lehet, de befejezni nem. Ez kitölti az időt, addig kell csinálni, amíg az ember meg nem hal.

Még egyszer köszönöm a kitüntetést. Isten áldja a MMA-t!

Dávid Katalin

(Az EÖGYKE büszke arra, hogy az erdélyi örmény közösség tagja, Dr. Dávid Katalin nyerte el elsőként az MMA első díjátadásán az életműdíjat. Szívből gratulálunk a díjazottnak!)

Ft. Mátyás Károly szentszéki tanácsos főesperes-plébános A Székelyudvarhelyi Magyar Örmény Kulturális Egyesület ünnepségen

Ferencesek templomában, Székelyudvarhely, 2013. november 22-én

Testvéreim! Ma az esztendő utolsó templomszentelési emléknapiját ünnepeljük. Annak a templomnak a felszentelését, amelyet Jeruzsálemben 543-ban a Szűzanyának szenteltek. Azért kötötték a templomszentelést a mai naphoz, mert a hagyomány úgy tudja, hogy az Ószövetség szokása szerint a kicsi Máriát 10 hetes korában szülei föl vitték a templomba és miként az

Ft. Mátyás Károly

elsőszülött zsidó fiúkat szokták, bemutatják az Úrnak. A bemutatás pedig úgy történt, hogy szülei a kicsit átadták a papnak, az ölbé vette, föl vitté az oltárhoz, és fölajánlotta az Úristennek, mondván: „Íme, Uram, a te gyermeked!”

Aztán a hagyomány azt is elmondja, hogy amikor Mária elmúlt 3 éves, szülei ismét elvitték őt a jeruzsálemi templomba. Mária nem tudott saját maga föl menni a számára túl magas 15 fokból álló lépcsőn. Mégis, amikor az első lépcsőfokra állították őt, Isten erejének segítségével gyorsan felfutott a lépcső legmagasabb fokára. Amikor ezt meglátta Zakariás, Keresztelő János édesapja, akkor bevezette Máriát a templom legszentebb helyére, a Szentek szentjébe, ahová a pap is csak évente egyszer, áldozatbemutatókor mehetett be. És ezt ünnepeljük a mai napon – Szűz Mária bevezetését a templomba –, mely ünnep bizonyítéka annak, hogy Mária hívatott arra, hogy Istenanya legyen.

A hagyomány azt is tudja, hogy Máriát kb. 6 éves korában szülei ismét föl vitték a templomba és rábízták a papokra, hogy 13-15 éves koráig más Istenfélő szűzekkel együtt ott nevelkedjen. Olvasták a Tórárt, kézimunkával foglalatostak, imádkoztak és gyakorolták a felebaráti szeretetet.

A mai ünnep azt üzeni, hogy Isten ígéreteinek teljesülése, a mi üdvösségünk föltételezi a mi részünkről a befogadást, a szív fölajánlását. Mert az üdvösség ott születik meg, ahol ez a kettő – Isten kegyelme és ennek a kegyelemnek a befogadója – találkozik tud.

Most, amikor hálát adunk a Szűzanyának, – legfőképp azért, hogy e nemes cél összehozott benneteket kedves örmény Testvéreim az első székelyudvarhelyi közös ünneplésre –, akkor arra kérjük: segítsen nekünk, hogy mi, akik arra kapunk meghívást, hogy a Szentlélek templomaiként éljünk, oda tudjuk adni szívünket, hogy bennünk is az Úr tudjon testet ölteni, és hogy Krisztus nagy teste, az Egyház belőlünk is tudjon táplálkozni és épülni.

Amint a szentmise bevezetőjében már említettem, nem szokványos ünnepségre gyűltünk össze, hogy közösen imádkozzunk s egy olyan népcsoportra emlékezzünk, akiknek a történelem folyamán bőven kijutott a kereszthordozásból.

A tegnap, november 21-én ünnepeltük a Boldogságos Szűz Mária bemutatását a templomban, vagy ahogy a keleti liturgia nevezi, Szűz Mária bevezetését a templomba. Ma, itt és most az örmény nemzet Székelyudvarhelyen élő tagjait szeretnénk a Szűzanya oltalmába ajánlani és tevékenységükre, valamint céljaik elérésére anyai segítségét kérni.

Néhány nap múlva két éve lesz annak, hogy 2011. december 9-én hivatalosan is megalakult a Székelyudvarhelyi Magyar Örmény Kulturális Egyesület, vagy ahogy a 32 alapító tag szereti magát nevezni, az Örmény Klub.

Az egykori székely Anyaváros nem rendelkezik az örmény nemzet olyan múltjával, mint Erdély több városa: Szamosújvár, Gyergyószentmiklós, Erzsébetváros, Csíkszépvíz, s még sorolhatnám, de biztosak lehetünk abban, hogy a 19. század második felétől már tekintélyes létszámban öregbítették a város kulturális és gazdasági fejlődését.

Gróf Majláth Gusztáv Károly püspök, Erdély főpáστοra 1906-ban felszólította azon helységek plébánosait, hogy azokban a helységekben, hol több örmény család él, Világosító Szent Gergely napján az örmény híveknek ünnepélyes szentmisét végezzenek, s a papi zsolozsmát is a szentről végezzék. Ebből az alkalomból magyar nyelven megjelentette az örmények nagy szentjének életét. Az akkori főesperes-plébános Gróf Zabolai Mikes János nagy szeretettel fogadta, és igénybe vette az udvarhelyi örmények segítségét a lelkipáστοri munkában. Az egyháztanács tagjai között pedig ott találjuk Dragomán Domokost, Esztegar Gerőt, Flórián Kristófot, valamint az Oltáregylet akkori elnökeként Dr. Vass Lajosnét.

Azonban a ti őseiteknek, szeretett jó Testvéreim, hosszú és nem kis veszéllyel járó utat kellett megtenniük, amíg a Kárpát-medencében letelepedhettek. A több mint 2000 éves aránylag nyugodt élet után a Krisztus utáni 14. században kénytelenek voltak elhagyni hazájukat, és Nyugat felé keresni új hazát és otthont. A Moldvában letelepedett örmények közül I. Apafi Mihály több mint 4000 örményt (*Lábjegyzet szerk. megjegyzés*) telepített be Erdélybe, mert megérezte, hogy ez az üldözött nép csakis hasznára lehet az országnak. S nem csalódott, hiszen rövid idő alatt, ahol örmény kereskedők, iparosok és értelmiségiek megtelepedtek, ott rohamos fejlődést lehetett észlelni mind gazdasági, mind kulturális téren.

Szeretett, jó Testvéreim! Az alakuló gyűléseken elhangzott, hogy az örmény hagyományokat, szokásokat, a kultúrát, gasztronómiát szeretnétek ápolni és megismertetni Székelyudvarhely lakosságával. De e nemes cél mellett szándékokban áll egyben helyi kultúránkat is gazdagítani, gyarapítani.

Ehhez a munkátokhoz kérjük ma a Szűzanya támogató segítségét. Ugyanakkor azt, hogy nagy szentetek, Világosító Szent Gergely esdje ki számotokra a világos és tisztán látás kegyelmét, hogy mindig és mindenben felismerjétek mi a jó és helyes, hogy ezáltal tudjatok Székelyudvarhelynek olyan polgárai lenni, mint nagy eleitek, és akiknek az utókor a nevét megörökítheti a város történetében. Ámen.

(*Szerkesztői megjegyzés: Az örmény hagyomány szerint 3000 családot fogadott be Erdély. A történészek szerint a ténylegesen beköltözők száma töredéke ennek.*)

A gyergyóditrói Jézus Szent Szíve templom

Ez az a templom, ahova *Keresztes Zoltán*, erdélyi örménymagyar közösségünk őrizője, a Szongott Kristóf szerkesztette Arménia Új folyamának alapító szerkesztője is járt vasárnaponként – és nemcsak akkor – népes családjával és a többi valószínűleg a szomszédos Gyergyószentmiklósról átköltözött örménymagyarral együtt.

A Keleti Kárpátokban, a Gyergyói és Görgényi havasok által pártázott fennsík északnyugati részén fekszik Ditró község. A Gyergyószentmiklósról Szárhegy felől műúton érkező, elhagyva a községet, nemsokára kilép a medencéből, és a Maros mellett kanyargó országúton folytatja útját Maroshévíz felé. Az átutazóban ez a település városias képet villant fel, s valóban Ditró a medence egyetlen községe, mely egy ugrásnyira van a kisvárosi cím felé.

Éghajlata megegyezik a medence többi helységeinek éghajlatával. A tréfás megállapítás, miszerint Gyergyóban kilenc hónapig hideg van és három hónapig nincs meleg, jórészt megállja a helyét.

Gyergyóditróban két római katolikus templom van, az egyik valószínűleg a 16. században épülhetett és Szent Katalin tiszteletére szentelték fel. A másik, Jézus Szent Szívéről elnevezett templomot 1908–1911 között építették, a falu középpontjában található. Hargita megye műemlékeinek hivatalos jegyzékében mindkettőt műemlék épületként tartják nyilván.

A 75 m toronymagasságú, 56 m hosszú, 23 m széles, 1000 ülő- és 2000 állóhellyel bíró kéttornyú templom azóta Ditró büszkesége, Székelyföld messze földön híres temploma. Tanúja a Ditróban is viharos 20. századnak, világháborúknak, szenvedésnek, de oltalma az Istenbe kapaszkodó léleknek, otthona az imádságnak és az Is-

tennel való megbékélésnek, sok egyházi és közéleti eseménynek.

Akárcsak a gyergyóditrói nagytemplom építése során, fennállásának centenáriumi évében is hangsúlyos szerepet kapott az összefogás. Az egész évre terjedő ünnepségsorozat a község önkormányzata, római katolikus plébániája és a Ditrói Közbirtokosság közös szervezésében valósult meg. Az intézmények mellett a hívek áldozat- és szerepvállalása is a régiek példája szerinti. Az ünnepségsorozat novemberben ért véget.

Felépültekor, azaz száz éve szentelték fel Jézus Szent Szíve tiszteletére a gyergyóditrói nagytemplomot, most a centenáriumi évfordulón a hittitokból merítve erőt készült a búcsúünnepre a község. A szeretet, a hála, a köszönet, az elismerés és az összefogás jegyében zajlott a templombúcsú. Pompával, ugyanakkor alázattal és hálával ünnepelt nagytemplomának búcsúján, Jézus Szent Szíve ünnepén Gyergyóditró.

Az istenházának száz évvel ezelőtt történt felszentelési ceremóniájából ihletődve, most is a falu szárhegyi végénél fogadták a ditróiak és vezetőik a szentmise ünnepi szónokát, s akárcsak annak idején Gróf Majláth Gusztáv Károly püspököt, ezúttal Jakubinyi György érseket is díszmenet kísérte a templomig.

Az úton átívelő virágkapun, székely ruhás fiatalok sorfala között vonult a főpásztort szállító díszhintó és a menet, az istenházába pedig virágszönyegen léptek be az ünnepre összegyűlt helyiek és zárandokok.

A templom restaurálásának 2007 óta zajló munkálatait végző és támogató személyek, intézmények nevét őrzi az a márványtábla, melyet a templom előterében helyeztek el. A Székelyföld-szerte egyedüli szép-

széggel bíró, impozáns templom építésének, felszentelésének körülményeit, a történelmi események templom- és hitpusztító hatásait *Baróti László Sándor* helyi plébános ismertette, részletezve a felújításra szorult állapotokat, a restaurálás folyamatát.

„Azok az emberek jöttek segíteni, azok javították ki a ditrói nagytemplomot kívülről, belül a ma látható szépségében, akik a templom javításával egy időben saját lelküket és szívük szeretetét is igyekeztek megújítani” – fogalmazott az emléktábla leleplezése előtt a lelkipásztor, az egyházközség köszönetét tolmácsolva mindazoknak,

A főpásztor megáldotta a templomot, átadták a centenáriumi zászlót

akik áldozatot hoztak a templom felújításáért pénzben, imádságban, munkában és időben. A templom javításának az összköltsége 1 millió 300 ezer lej, az összeg a hívek, helyi és megyei intézmények, illetve a két ausztriai testvérplébánia adományaiból gyűlt össze – hangzott el.

„Mi templomépítő nép vagyunk, egyházközségünk tudott, és ma is tud templomot építeni, a ditróiaknak ezt az erejét, képességét hirdeti a kolosszális templomunk 100. évfordulója” – mondta a plébános, arra kérve a híveket, járuljanak hozzá a felszegi Szent Imre-kápolna és a tervezett ravatalozó felépítéséhez.

Áldási szertartással folytatódott a vallási ünnep. A ceremóniát a főpásztor végezte, szenteltvízzel hintve meg a falakat, tömjénfüsttel illetve a templomot, hogy az a felújítás után is Istennek méltó hajléka legyen.

Az ünnepség keretében a centenáriumi zászló átadására is sor került, a templom részére *Puskás Elemér* polgármester és *Kovács Árpád András* közbirtokossági elnök adta át a lobogót. A községvezető a településen megvalósult összefogás fontosságát emelte ki beszédében, gondolatát továbbszöve az elnök egy kívánságot fogalmazott meg: „Szeretném, ha ez a zászló nemcsak arra emlékeztetne minket, hogy százéves a templomunk, hanem dédapáink, nagyapáink, apáink összefogására, és a mi összefogásunkra is. Legyen ez példakép az elkövetkezendő nemzedékek számára” – mondta Kovács Árpád András.

A Jézus Szíve-tisztelet megnyilatkozási formáiról szolt prédikációjában Jakubinyi György érsek, felhívva a hívek figyelmét a szeretet, a hit és Krisztus követésének fontosságára. „Isten színe előtt egyedül a szeretet számít. Nincsenek nagy és kis tettek, csak szeretet van, amit tetteinkbe belevisszünk. Így van ez az egyházközséggel is. Hogyha ez, az egykor kilencezer, aztán hat-ezer, majd ötezer lelket számláló ditrói római katolikus egyházközség nagy egyházközség akar lenni Isten színe előtt is, akkor legyen bennetek szeretet, összetartás, egymásnak a megsegítése” – hangzott el a prédikációban.

Az ünnepség keretében oklevéllel tüntették ki mindazokat, akik valamilyen módon hozzájárultak a templom felújításához, a főpásztor által átadott 21 elismerés személyek, közösségek, intézmények részére szolt. Köszönettel illeték továbbá azokat, akik a búcsúünnep szervezésében, kivitelezésében nyújtottak segítséget.

A szentmisét követően került sor Lovag Takó János, a ditrói egyházközség egykori plébánosa, a nagytemplom építetője mellszobrának leleplezésére. A templomkertben felállított bronzalkotást a ditrói származású Munkácsy-díjas *Kolozsi Tibor* szobrászművész készítette, (*Róla írtam már, ő az, akit nekem meglátni, és benne örmény gyökereket feltételezni, csak egy pillanat műve volt.*) a művet ajándékképpen ajánlotta fel. Amint a szoboravatáson elmondta, ezzel kíván hozzájárulni az áldozatvállalásra mindig kész ditrói közösség építéséhez.

A szoboravatáson elhangzott, Takó János főesperes-plébános huszonhét éven át, 1888-1915 között volt Ditró plébánosa. Ezt

a közel három évtizedes időszakot a nagytemplom építésének előkészítése, tervezése, felépítése töltötte ki. Az őt ért gyanúsítgatások, rágalmozások, számonkérés miatt áthelyezését kérte a Szeben melletti Vízaknára, ott nyugszanak földi maradványai.

„Takó János hazajött. Azt üzeni nekünk, ne torpanjunk meg, ébredjünk fel, építsünk templomot és éljünk Jézus Krisztus tanításai szerint” – ezzel a gondolattal zárta a szoboravatás ceremóniáját, egyben a vallási ünnepséget Baróti László Sándor plébános.

(Tallózta: *Bálintné Kovács Júlia – Pethő Melánia* írásának felhasználásával. Forrás: *Székelyhon.ro*, 2013. 06. 08.)

Fővárosi Örmény Klub

2013. december 19., csütörtök, 17 óra

A Pest megyei Kormányhivatal Nyáry Pál terme,
új bejárat a Budapest V., Városház utca 7. szám felől

Szent Karácsony ünnepi műsor

- *dr. Issekutz Sarolta* elnök köszöntője és Beszámoló az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2013. évi működéséről
- Szongott Kristóf-díjátadás. Díjazott: *Dr. Kovács Bálint* történész, armenológus és *Pál Emese* művészettörténész

Közreműködik: *Petrás Mária* csángó népi énekes-keramikumművész,
dr. Szabó András előadóművész és *Vörösváry Márton* ifjú hegedűművész

Ajándékozás és szíveslátás
Könyv- és ajándékvásár
Fogadás

Rendezi: *Fővárosi Örmény Önkormányzat*, *Budapest Főv. II. ker. Örmény Önkormányzat* és az *Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület*

A rendezvény támogatói: *Ferencvárosi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat*,
Bp. Főv. XII. ker. Örmény Nemzetiségi Önkormányzat

Mindenkit szeretettel várunk!

Dr. Issekutz Sarolta elnök

Tájékoztató

2014 a választások éve lesz. Úgy a parlamenti, mint az önkormányzati, nemzetiségi önkormányzati választásokra sor fog kerülni a később kitzendő időpontban.

Amit már tudni lehet, hogy január elsejétől általános tájékoztatót fognak bedobni valamennyiünk postaládájába (valószínű ismét feladónélküli borítékban, tehát figyelni kell, nehogy kidobjuk a szóróanyagokkal együtt), melyben szerepelni fog a nemzetiségi regisztrációra történő felhívás is, hasonlóan, mint az előző választás előtt. A jogszabályok megváltozása miatt szervezetünk beszerzi a részletes írásbeli hivatalos tájékoztatót és azt időben a füzetekben megjelentetjük, illetve e-mail útján megküldjük. Ennek megtörténteig szíves türelmet kérünk, addig ne töltsenek ki regisztrációs lapot. Amit feltétlenül minden örmény gyökerűnek tudnia kell: a magyarörmények *magyar anyanyelvűségét* a 2011. évben meghozott nemzetiségi törvény elismerte, tehát bátran válaszolhatunk arra a kérdésre a regisztráció során, hogy ismerjük e a nemzetiség nyelvét, ami esetünkben a magyar.

dr. Issekutz Sarolta elnök

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Egyházi hírlevél

Az örmény katolikus közösség életéről

December eleje, advent kezdete mindig kicsit a megújulásra irányítja figyelmünket. Új egyházi évet kezdünk, szeretnénk új lendülettel haladni hitünk útján, a krisztusi úton.

Advent a karácsonyra készít elő minket. Jézus születése a megváltás kezdete. Isten belép a világba, emberré lesz, hogy mindenben hasonlónak legyen hozzánk a bűnt kivéve. Ezért belülről formál bennünket. Szeretete odáig megy, hogy életét adta értünk. Karácsony ünnepe összehozza kicsit a családokat. Így kell ennek történnie az egyház nagy családjában is. Figyeljünk kicsit jobban egymásra! Keressük a kapcsolatokat, szeretetünk kifejezését.

Örmény katolikus közösségünk programjai a következő időszakban:

Vasárnaponként 16.30-kor Szentmisét mondunk az Orlay utcai templomban.

December 22-én kicsit a karácsonyt elővételezve, a Szentmise végén a jelenlevő családokat megáldom. Ugyanezen a napon lesz zeneagapé is.

A keleti hagyomány számára kiemelkedő ünnep a Vízkereszt ünnepe. Terveink szerint *Avedik atya* (Bejrutból) **2014. január 5-én**, vasárnap, 16.30-kor ünnepi Szentmisét mutat be örmény nyelven az Orlay utcában.

Nagy szeretettel hívom és várom a testvéreket vasárnaponként!

Fülöp Ákos lelkész

Zeneagapé

Zeneagapé lesz 2013. december 22-én az örmény katolikus templomban (Budapest XI. ker., Orlay utca 6. szám), a 16,30 órakor kezdődő ünnepi Szentmise után, amelyen DJ Szongoth Gábor karácsonyi CD-jét forgatja Blue Christmas 14 változatban.

Szongoth Gábor szervező

Bőjte Csaba testvér adventi gondolatai

Ülök és látom, hogy jön Krisztus Király, közeledik csendesesen.

Körülottem forrong minden! Vitázó politikusok, választásra készülnek, jót akarnak, dicsérik magukat és szidják egymást. Kapzsi bankárok által felhergelt, főlősleges üvegyöngyök után futkosó, kapkodó emberek kiabálnak, vagy értetlenül, tanácstalanul néznek maguk elé. És itt vannak a naponta megfagyó hajléktalanok, a harcot a hitelek súlya alatt feladó vállalkozók, a munkanélküliek, az olcsó termékeket reklámozó médiák, és sorolhatnám tovább, de minek, hisz mindezt hihetetlen nagy példányszámban megteszi a sajtó, sok-sok csatornán önti a televízió, a megannyi honlap.

Ülök és látom, hogy jön Krisztus Király, közeledik csendesesen, méltósággal, hozzám, hozzánk, mint hajdan Jeruzsálem falai felé.

Megáll, és hosszan néz. Testemben hatalmas félelem remeg. Csak le ne borulj sírva előttünk, Istenünk!

Mindenkinek igaza van! Nem mehet ez így tovább! Tudom az eszemmel, hogy túl sok már a hazugság, a léha képmutatás. Magam is érzem, hogy jó lenne betörni néhány ablakot, szétverni az álnokok között.

Türelmetlenek vagyunk. Egy értelmetlen, nagyon hosszúra nyúlt diktatúrából jövőnk. Naivan, tisztán indultunk 89-ben, egymás kezét fogtuk, és a sárba borulva több nyelven is együtt imádkoztunk, boldogan kacagtunk. Akkor értettük, most miért nem értjük egymás nyelvét, vágyát, álmait?

Forrong a világ! Tudom, hogy mindenkinek jót akar. Jót magának, minél több jót! Mint a gyermekek, veszekszünk ócska baronyokon, és észre sem vesszük, las-

san szabadul el körülöttünk a pokol. Nem igaz, hogy ez a világ csak sírásból és vérből tisztulhat meg, léphet tovább! Hogy lehetünk ilyen vakok?

Uram, te hányszor próbáltál összegyűjteni bennünket, mint kotló a csibéit? Jó szóval biztatsz, adtad a szeretet parancsát, és megmosod könnyeiddel lábainkat. Mindent jószágon nekünk adtál, élhetnénk csendes paradicsomi békeségben. Jól feltarisznyáztál, mindenünk megvan. A föld csodás termékenysége szaporít nap mint nap kenyeret nekünk, és van annyi agyag, kő, hogy építhetünk mindenkinek házat, tanyát, otthont ezen a földön. Van annyi vasérc, réz, mangán, hogy egy-egy autó is jutna a családjainknak. Jut könyv, jó film, tiszta bor és csók, szerelem mindenkinek. Nem sajnálsz tőlünk a boldogságot.

És juthat gyermekáldás, vagy vér a vérunkból, vagy mint Józsefnek a te szent akaratodból. Testvérem lásd, van, kit szerethetsz, kit otthonodba fogadhatsz, kivel törődhetsz, kibe beléálmodhatod álmodat. És ültethetsz virágot, plántát, diót, és megéred, hisz jó orvosaid vigyáznak rád, hogy fád nagyra nőjön, és árnyékával enyhét adjon családodnak. Tudósaink, mérnökeink mennyi kérdésre kerestek, találtak választ az évezredek alatt? Lassan, de biztosan hajtjuk uralmunk alá a Földet, ahogyan te kérted, Istenünk a teremtés hajnalán, még a bűnbeesés előtt. Élhetnénk békés testvériszeretben, tudhatnánk, hogy a részizgazságoknál fontosabb az élet.

A gonosz kacag. Ugyanazzal a süket dumával jön, ígér minden kőből kenyeret, fogyassz, habzsolj! Ha kell, ha nem, legyen! És ha leborulsz előtte, mindent

csak neked ígér, az egész bevásárlóközpontot, repülőt, jachtot - de minek? És felvisz csodás templomok ormára, sztarleszel, dobd le magad, fürödj a csodáló emberek tekintetében, hatalmad lesz felettük. Uralkodj, miért vállalnád a szeretet szolgálatát?

Fogyasztás, birtoklás, hatalom. Habzsolva kacagsz, és szétmarcangolod világunkat. Azt hiszed, hogy győztél, pedig rabszolga vagy. Rosszabb, testvéred farkasa, szép tiszta világunk elpusztítója.

Itt állsz, Uram a XXI. századi Jeruzsálem falai előtt, előttünk. Szemedben könnyecsepp, és nekem nincsenek érveim. Mégis arra kérlek, hogy ne bűneinket nézd, hanem újabb adventünkben jószággal jöjj közénk.

Ajándékozz meg érdemtelen gyermekeidet egy újabb eséllyel, egy szép karácsonnyal. Istentől áldott adventi megtérést, szent időt kívánok

Szeretettel:
Csaba testvér

„Soha ne engedd, hogy valaki ne legyen boldogabb a veled való találkozás után, mint előtte.”

Teréz anya

A múlt század elején történt

Magányos férfi utazott le egy vidéki kisvárosba. Barátai hívták, hogy ne töltsd egyedül a szentestét. Az utolsó vonattal érkezett. Már erősen szürkül, alig járt valaki az utcákon. Az egyik kirakat előtt észrevett egy kopott ruhás kisfiút. Nagy, vágyódó szemei egy kis betlehemre szegeződtek. A férfi megszólította: „Ezt szeretnéd megvenni?” A fiú bólintott, de nem vette le szemeit a kirakatról. „Nem is lehet drága” – folytatta a férfi.

A kisfiú kihúzta kezét a zsebéből, tíz krajcáros csillogott benne.

„Ezt az előbb találtam, de ezért nem adnak semmit.” A férfi elkérte a pénzt, s a fény felé tartotta. „Hallod-e, ez nem közönséges pénz, bizonyára az angyalok ejtették el.” A gyerek csodálkozva nézett a férfira. „Gyere, menjünk be az üzletbe” – és megfogta a hideg kis kezét. Bent már senki sem volt, csak az idős kereskedő. Udvarias mosollyal szólott: „Éppen zárni készülök.” A férfi hunyorított a szemével: „Akkor a legjobbkor jöttünk. Kis barátom egy rendkívüli pénzt talált. Az angyalok vesz-

tették el. Azt vehet rajta, amit csak akar.” Ezzel ismét ráhunyorított a kereskedőre, és az megértette. Kezébe vette, megvizsgálta a pénzt. Aztán sugárzó arccal mondta: „Micsoda szerencse, te aztán jó fiú lehetsz. Válaszd ki hát, amit szeretnél.”

A gyerek először a kereskedőre, azután az ismeretlen férfira nézett. Mindkettő tekintetéből biztatást olvasott ki. Erre rámutatott a kirakatban csillogó betlehemre: „Ezt szeretném.” A kereskedő szépen becsomagolta, szaloncukrot is adott hozzá. A gyermek boldogan hagyta el a boltot.

Az ismeretlen férfi ekkor elővette pénztárcáját, s fizetni akart.

„Szó sincs róla, uram, szólt a kereskedő. Ma este nekem is karácsonyom van. Az a Jézus, akit ma ünnepelek, figyelmeztetett bennünket: Amit egynek tesztek a legkisebbek közül, azt nekem tesztek.”

A két férfi egymás szemébe nézett és kezét szorított. Mindketten tudták, hogy ebben a pillanatban született meg a szívükben a kis Jézus.

Karácsonyi csend

Minden évben van egy este, amikor csak az a néhány ember van körülöttem, akiket mindenkinél jobban szeretek. Kint, bent nagyon nagy a csend. Mellettem áll, fogja a kezem régen halott anyám. Mosolygunk, mindannyiunk szemében könny csillog. A karácsonyeste az élet legboldogabb pillanata. A fenyőszagú félhomályban tudom és hiszem, hiszem és tudom: minden megtörtént és minden megtörténhet. Karácsonyeste nem félek, sem az élettől, sem a haláltól.

Feleségemmel együtt kívánunk minden barátunknak csendbe burkolódzó, áldott Karácsony estét.

Táplálja szívünkben a reményt *Dsida Jenő* verse.

Szigethy Gábor

Közeleg az Emberfia

Tudom, hogy közeleg már a jó ember fia, aki nem tőlem és nem tőled kap életet. Néhány pásztornak, akik sohasem öltek nyulat, nem hordoznak emberlő szerszámot, megjelenik az angyal és megjelenik a csillag és tele lesz dallal a decemberi hegyoldal. Csak ránézünk a kisdedre és tudni fogjuk, hogy Ő az. Eljönnek az acéltrösztök fejedelmei, a petróleumbányák frakkos császárai s könnyel a szemükben letérdelnek elé. Mert Ő lesz, akinek legtisztább kék a szeme, legerősebb lészen a karja és szelíd arcáról ragyog az örök építők acélos vidámsága. Ő megmutatja minden vándornak az utat, minden töprengőnek az igazságot, minden haldoklónak az életet. Ő megmagyarazza

nekünk a gépek dalának igazi értelmét, megmagyarazza és megáldja a fáradt költőt] legsajgóbb szavait és mosolyogni fog és kék] fehér galamb fog ülni a vállán kétfelől. Ő nem ad országot nekünk, hanem otthont.] nem ad fegyvert, hanem kenyeret. Ma még sírunk, mert a mosolygás nem én vagyok. Ma még sötét van, mert nem jöttem világosságnak, hanem hogy bizonyosságot tegyek a világosságról.] Már közeledik az éj, mely szüli a Hajnalt. Eljön Ő, minden bizonnal eljön.

MEGHÍVÓ

Az Örmény Katolikus Egyházközség helyiségében (V. Semmelweis u. 9. II. 6.)
1951. december 2. vasárnap d. u. 6 órakor
1951. december 23. vasárnap d. u. 7 órakor
1952. január 6. vasárnap d. u. 6 órakor

KARÁCSONYI MYSTÉRIUM JÁTÉKRA

melynek szövegét írta
zenéjét szerezte
betanította
Közreműködik a Pro arte énekkar

S. Koenig Cedor
Dr. Pfeiffer István
S. Koenig Cedor
vezényel: Csongor Dénes

Szereplők:

Angyal	Gámenczy Anikó	Boldizsár	Szenkovits Viktor
Mária	Keve Mária	I. Katona	Pongrátz András
József	Buslig Béla	II. Katona	Szabó József
Ördög	Pongrátz Bálint	I. Férfi	Buslig Gabi
I. Pásztor	Daniel Gyula	II. Férfi	Asboth Gyula
II. Pásztor	Krausz György	I. Asszony	Buslig Ilona
III. Pásztor	Vákár Péter	II. Asszony	Somsits Eszter
IV. Pásztor	Jenkovszky Iván	Angyalok	Keve Katalin és Kinga
V. Pásztor	Simon Józsika		Govrik Marika
Gáspár	Szabó Kornél		Pongrátz Marika
Menyhért	Somssich Andor		Vákár Ágnes
			Daniel Etelka

December 2-án a Mystérium játék előtt adventi koszorúgyújtás

Beszédet mond: dr. Pfeiffer István

December 23-án a Mystérium játék után karácsonyfa gyújtás

Beszédet mond: Kónya Kálmán

Mindenkit szeretettel hív és vár
az Örmény kath. Egyházközség Elnöksége
Kádár Dániel örm. kath. lelkész

(A családi dokumentumtárban találta Keve Mária)

Örvendjünk együtt

Már áll a **Mária a gyermek Jézussal** – 403 centiméteres bronz szobor – Mátyássy László szobrászművész csodálatos alkotása a budai vár Dunára néző középkori pilléréen.

Rohanó világunkban milyen jó tudni és felpillantva látni, hogy Mária és a kis Jézus vigyázza életünket.

„Budapest népének, függetlenül attól, hogy ki mit vall, kiblen hisz, ez a veretes Mária szobor spirituális erőt sugároz, s az oly annyira vágyott belső nyugalom ígérését hordozza. Nemcsak nekünk magyaroknak, hanem mindenkinek, aki hozzánk téved és föltekint a vár fokára. Fölragyog a magasban az Anya alakja, a sajátja éppen úgy, mint az emberiségé” (Erdélyi Zsuzsanna).

(Szerk. megj.: *Büszkék vagyunk rá, hogy az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, a Budapest Főv. II. kerületi Örmény Önkormányzat és a Fővárosi Örmény Önkormányzat is hozzá tudott járulni az Immaculata Alapítvány által meghirdetett közadakozáshoz.*)

Bálintné Kovács Júlia tallózása

Ismerjük meg az erdélyi örménymagyar Komlóssy Józsefet

„Komlóssy József erdómérnök, a nem kormányzati szervezetek képviselőjeként nemzetközi szervezetekben küzd a határon túli magyarok és más kisebbségek jogaiért.

Családját a háború vihara sodorta Erdélyből Magyarországra. Az 1956-os magyar felkelés leverését követően mint a soproni Erdészeti Egyetem diákja teljes évfolyamával, és az oktatók egy részével mint a forradalom célkitűzéseivel egyetértő, abban tevékenyen résztvevő, emigrált. Először Ausztriába majd Kanadába távozott. Vancouverben a University of British Columbia 1960-ban szerzett mérnöki oklevelet. Erdómérökként a kanadai őserdőkből dolgozott, majd 1962-t követően a svájci hegyekben épített utakat.

Honnan ered a kisebbségi kérdés iránti elkötelezettsége? A maga megfogalmazása szerint: „1963 telén Kolozsvárott, erdélyi körutam során tanár nagybátyám visszautazásom előtt azt kérdezte tőlem: *Beutaztad fél Erdélyt, láttál, tapasztaltál. Gyermekként, nem önszántadból, mentél el, és ma ott élsz Svájcban, abban a szabad és szép országban. Mondd, mit fogsz tenni az itthon maradtakért?*” Azóta életcélja, hogy lehetőségeit kihasználva szolgálja az egyetemes magyarság érdekeit. Nemzetközi téren 1986-tól számítható aktív szerepvállalása. Egyik alapító tagja és alelnöke volt a zürichi **Kisebbség Védő Társaságnak**. Első alkalommal Bécsben vett részt az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezleten. 1989-ben több más nem kormányzati szervezettel együtt közreműködött abban, hogy az ENSZ

Emberi Jogi Bizottsága a tervezett falurombolás miatt marasztalja el Ceausescu Romániáját. 1993 óta az ENSZ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának betartását ellenőrző Emberi Jogi Bizottság ülésein is rendszeresen felszólalt. 1990-ben elvégzett munkája nyomán – mint a közép-kelet-európai térség nemzetiségi problémáiban, különösen a magyarokat érintő kérdésekben jártas személyt – meghívták az **Európai Népek Föderális Uniójának** (FUEV) az elnökségébe. A FUEV keretében több tényfeltáró utat szervezett a Kárpát-medence magyarok régióiba.

Kiemelt fontosságot tulajdonított annak, hogy a térség országainak az emberi jogok és a kisebbségi jogokkal kapcsolatban vállalt kötelezettségei betartását az ENSZ, az EBESZ vagy az ET ellenőrizze és számon is kérje.

A 2001. május 4-i, a moldvai csángókról szóló, a finn Tytti Isohookana-Asunmaa asszony által beterjesztett ET-jelentés igaz ugyan, hogy egy nemzetközi csapat munkájának eredménye volt, de kétségtelenül Komlóssy József volt az ötlet gazdája és kivitelezésének is a motorja. A veszélyeztetett arumun és ural-altaji kultúrákról szóló jelentés elkészítésében is közreműködött, s így a csángókérdést már hiteles személyként vihette az ET Kulturális, Tudományos és Oktatási Bizottsága elé. A jelentést több csángóföldi tényfeltáró út előzte meg. Évekig tartott, amíg a román ellenlépéseket – amelyeknek célja volt, hogy a jelentés elfogadá-

sát meggátolják – végül is sikerült leküzdeni. Tény, hogy a helyi lakosság és a tanítók áldozatvállalásának eredményeként Moldvában évtizedes megfélemlítések után, a román hatóságok jóváhagyásával több iskolában fakultatív alapon beindult a magyar nyelv oktatása. Ez az ET fellépése és Komlóssy József nélkül a mai napig vártna magára.

Svájci tapasztalatai ihlették a Székelyföld számára is életbevágóan fontos mezőgazdasági és az erdőparcellák tagosítására vonatkozó kezdeményezését. A *mezőgazdasági területek és erdőparcellák összevonása Közép- és Kelet-Európában* című jelentésének célja, hogy egy minta tagosítási projekt megvalósításához Gyergyóremetén megteremtse az Európa Tanács erkölcsi és politikai támogatását.

Komlóssy József következetesen továbbra is útpítéssel foglalkozott, de elsősorban már nem a mérnöki tudását használta – településeket, régiókat, embereket, egymástól elválasztott magyar közösségeket segített és segít ma is közelebb hozni egymáshoz. Kis- és Nagyszelmenc esete is ezt példázza (*közbenjárására az Európa Tanács (ET) támogatásával, a szlovák és az ukrán kormány pozitív hozzáállása mellett 60 év után 2005 karácsonyára a két Szelmenc között megnyílt a határ, „eggyé lett a megfelezt székelykapu”*).

Az egymástól 200 méterre lakó testvérek újra találkozhattak, nem kellett 160 km-t utazniok. A határnyitás emlékére a falu közös főutcáját **Komlóssy József út**-nak nevezik.

A nem kormányzati szervezetek (NGO) képviselőjeként nemzetközi szervezetekben a határon túli magyarokért és más kisebbségek jogaiért küzd, tanácsadóként segíti az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének magyar képviselőit. Az Európa Tanácsban 2000-2004 között öt határozati javaslatot indított útjára sikerrel. Lankadatlan

életerejével ma is az ET fáradhatatlan munkatársa.”
(*Székely Nemzeti Tanács honlap, Székelyföld portál*)

*

Életem egyik nagy ajándékának érzem, hogy Budakalászon, a Halász Péter és Romhányi András szervezte Kárpátmedencei Magyar Közművelődési Egyesületek Fórumain részt vehettem, és többek között ott sokat tanulhattam a meghívott előadóktól.

A 2007. június 7-10 között zajló Fórum egyik előadója éppen Komlóssy József volt.

Sok minderről tájékoztatott bennünket, majd az identitásról szólott, emígyen: „Van az embernek egy európai identitása. Emellett vagyok egy magyar ember. Emellett pedig van egy harmadik, egy helyi identitásom is, mert én eredendően székely vagyok és gyergyói.”

Több se kellett nekem. A hozzászólások alkalmával megkérdeztem, hogy ez a gyergyói kötődés nem jelent-e örmény gyökereket? De igen, örmény őseim is vannak, volt a válasz.

Azóta kikutattam az ősokeket.

Édesanyja: az 1906-ban született **Puskás Margit**, anyai nagyapja: az 1872-ben született **ditrói Puskás Kálmán Dénes**.

„Komlóssy Józsefet számos díjjal tüntették ki:

Díjak:

* Kisebbségért-díj (1996)

* Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje (2004)

* Gábor Áron-díj (2008)

Ady szavaival fogalmazva: Komlóssy József az Értől indulva elért az Óceánig. A szülői ház szelleme, a családi hagyományok, a gyökerekből fakadó örökség, a küldetésessé nemesedett kitartó közügyi elkötelezettség méltó elismerése az, hogy Komlóssy József ma a magyar parlament kisebbségi szakér-

tőjeként a magyar Európa tanácsi küldöttség tanácsosa Strasbourg-ban. És mára már megcáfolhatatlanul a belső önrendelkezés, a regionális önkormányzatiság vagy a területi autonómia témákban a Kárpát-medencében, de az Európa Tanácsban is egyik legjárta-sabb szakemberként tiszteljük. De nemcsak szakembere az autonómiának, hanem mun-

kájával, vagyonával, egész életével hűséges szolgálja is. Tálalóan írta a vele készült élet-interjú elé a riporter: Komlóssy József, Az Autonómia APOSTOLA.

Illesse elismerés és tisztelet ezt az apostoli munkát, annak végzőjét, Komlóssy Józsefet!”

Sógor Csaba

Olvasói levelek – Bálintné Kovács Júlia rovata

Kedves Júlia!

Kérlek, valamilyen formában juttasd el az alábbi rövid levelet Issekutz elnökasszonyhoz. Külön is köszönöm ezúton, a hozzánk eljuttatott összefoglaló köteteket. Reméljük, hogy jó egészségségben talál ez a levélke.

Tolnay István

Tisztelt Elnök Asszony!

Bálint Júlia jóvoltából évek óta hűséges olvasója vagyok kiadványuknak, s ezúton is szeretném megköszönni a lehetőséget, hogy – közvetett módon bár – részese lehetek egy nagy múltú közösség kultúrájának, szinte-szinte mindennapjainak. Nagy érdeklődéssel követem/ követjük azt a sokrétű tevékenységet, amelyet az örmény közösség saját gyökereinek felkutatásáért, vallásának, művelődésének megtartásáért, identitásának megőrzéséért és fejlesztéséért folytat.

Számunkra, kisebbségben élő erdélyi-partiumi magyarok számára példaértékű mindaz, ami ezekben a füzetekben olvasható. S mint példaértékűt, engedelmmükkel én fel is szoktam használni a megjelent anyagok egyikét-másikát a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetemen tartott előadásaimon. Talán nem annyira köztudott, hogy a magyar kormány által támogatott két egyetemen – a Partiumi Keresztény Egyetemen és a Sapientia-Erdélyi Magyar Tudományegyetemen, a hallgatóknak, bármilyen szakra iratkoztak is be, fel kell venniük a Magyarságtudomány nevű tantárgyat. E tantárgy keretében sok olyan, az identitástudat erősítését segíteni hivatott téma van, amelyhez jól felhasználhatók az örménység hányatott történelmét, erdélyi letelepedésüket, itteni gazdasági-kulturális szerepüket bemutató cikkek, tanulmányok, beszámolók.

Elnök asszony életére és szolgálatára Isten gazdag áldását kérve, kívánok erdélyi és anyaországi örmény testvéreinknek erőt és kitaratást a megmaradásért folytatott küzdelemhez.

Nagyvárad, 2013. november 13.

Tolnay István egyházkerületi v. főjegyző,
a Partiumi Keresztény Egyetem Igazgatótanácsának elnöke

(Szerk. megjegyzés: A Partiumi Keresztény Egyetem működéséhez évek óta jelentős adományokkal járul hozzá a Fővárosi Örmény Önkormányzat is.)

360fokbringa falinaptár 2014

„Mi egy magyar házaspár vagyunk, Zárug Zita (28) és Harkányi Árpád (30). 2011. június 4-én összeházasodtunk és egy hétre rá szó szerint felkerekedtünk és elindultunk két, a mozgó otthonunkkal felpakolt fekvőkerékpáron, hogy felfedezzük a világot. Azóta 27 országban bicikliztünk és 21 ezer kilométert tettünk meg. Útközben rengeteget fotózunk és olyan helyeken is megfordulunk, ahová „normális” ember akkor se menne, ha fizetnének neki. Az így ért élményekről és kalandokról részletes útinaplót vezetünk, melyet a <http://360fokbringa.hu> oldalon olvashattok.

Tavaly egy barátunk ötletére kiadtunk egy falinaptárt tele a legjobb fotóinkkal 12 ázsiai országból, és ez a naptár a legnagyobb meglepetésünkre és még nagyobb örömtünkre nagy siker lett. Ezért 2014-ben ismét kiadunk egy falinaptárt, amelynek egy-egy havi oldalán az alábbi országok és vidékek fognak szerepelni: *Laosz, Vietnám, Kambodzsa, Thaiföld, Malajzia, Szingapúr, Jáva, Bali, Lombok, Floresz* (ez négy sziget Indonéziában), *Kelet-Timor és Ausztrália*.

A falinaptár további újdonsága lesz egy *extra online tartalom*. Ez a naptár minden oldalán egy QR „vonal”-kódot és egy egyszerű, leolvasható webcímet fog jelenteni, melyek a <http://360fokbringa.hu> weboldal 12 „titkos” oldalára fognak mutatni. Ezek az oldalak mindig csak az adott hónap elsejétől lesznek elérhetőek és a naptároldal témáját fogják bemutatni röviden és érdekesen, értelemszerűen csupa olyan plusztartalommal, ami a naptároldalon nem fér el: *történetek, helyleírások, videók, még több kép, sőt néhány esetben timelapse videók* is.

A naptár ára *bruttó 2000 forint, de ha ötöt rendelsz, akkor darabja már csak 1700 forint*. Minden *további részletet* megtaláltok a weboldalunkon ahol az *előrendeléseket* is le tudjátok adni: <http://360fokbringa.hu/falinaptar-2014>”

Zita és Árpád

Felhívás

A tavaly és idén megjelent 2 kötetes lexikonszerű mű feldolgozta 78 magyarörmény *képző- és iparművész, művészettörténész* munkásságát, bemutatva néhány alkotásaikat is. Ezzel sokat tettünk az erdélyi magyarörmények magyar kultúrába beágyazott művészetének megismertetéséért. Azóta már bővült a kör, várunk további művészek jelentkezését, bejelentését.

Ezen sorozatba illően szeretnénk csokorba gyűjteni és megjelentetni az *irodalom* területén ismertté vált magyarörmény írókat, költőket, irodalomtörténészeket is. Ugyancsak megkezdjük a *színészek, filmszínészek, előadóművészek* lexikonjához is a gyűjtést.

Kérjük minden kedves Olvasónkat, hogy segítsenek minél több örmény gyökerű művészt felkutatni, örmény gyökereiket megismertetni! Ezzel tudjuk biztosítani azt, hogy a magyarörmény gyökereük művészetét, mint a magyar kultúra részét, megismerje és megőrizze a jövőnek nemcsak az örmény közösség, hanem a magyar művelődéstörténet is.

Erdélyi Örmény Gyökerek Kiadó
(magyar.ormeny@t-online.hu)

Kegyess Csaba

Mi vagyunk az elmenekült árnyéksor

„Mi vagyunk az elmenekült árnyéksor,
A nyugatra vagy csak nyugatabbra vonult csapat,
Ki hazát, házat, temetői ősokeket hagyott,
S az akkor megkopni látszó materi falat.”

(Horváth György László)

Amikor először hallottam arról, hogy az „Egri csillagokból” ismert, híres-nevezetes Dobó István Szamosújvár kapitánya is volt, nem jött, hogy elhiggyem. Visszagondolva – talán negyedikes lehettem. Jóval később – úgy nyolcadikos koromban, az egyik – Jani bácsitól kapott – Szongott Kristóf könyvben olvastam aztán róla.

Amikor „Szamosújvár, a világ közepe” címmel előadást tartottam, ennél a pontnál sok kételkedő arcot láttam. Vártam is erre, készültem.

„Dobó István

Ruszkai báró Dobó István (1502 körül–Szereďnye, 1572. június közepe) leginkább Eger várkapitányaként ismeretes. Felvidéki nagybirtokos nemesként, a mohácsi csatát követően a két király küzdelmében végig Ferdinánd pártján állt.

Dobó édesapja Dobó Domokos, aki 1498-ban kötött házasságot Cékei Zsófiával. Házasságukból hat gyermek született: Ferenc, László, István, Domokos, Anna és Katalin. Felesége Sulyok Sára volt, akivel 1550. október 17-én kötött házasságot.

1548-tól Zay Ferencsel együtt az egri vár várnagya. (1551-től Zay helyett Mekcsy István volt a másik várnagy.) Dobó kapitánysága alatt folytatódott a vár megerősítése. Az 1552. évi török ostrom tette ismertté a nevét, amikor az egyenlőtlen erőviszonyok ellenére meg tudta védeni a várat. A védők létszáma kö-

rülbelül 2000 lehetett, míg az ostromló török katonák száma negyven és nyolcvan-ezer fő közöttire becsülhető. Az ostrom során Dobó maga is megsebesült.

Dobó és a várvédők hőstettét Tinódi Lantos Sebestyén két históriás énekben öröktette meg, Chiabai Mátyás pedig két latin nyelvű dicsőítő költeményt írt róla.

Dobó Déva és Szamosújvár várát kapta jutalmul I. Ferdinándtól, aki 1553-ban erdélyi vajdává nevezte ki és bárói rangra emelte.

1556-ban az erdélyi országgyűlés elhatározta, hogy visszahívja Izabella királynét. Ekkor a szultáni parancsra török, moldvai és havasalföldi seregek nyomultak Erdélybe, Dobó több mint tíz hónapig védte Szamosújvárt, de mivel Ferdinándtól nem jött segítség, kénytelen volt feladni a várat.

1552-ben Eger várát a törökök nem tudták elfoglalni. Hős védőjét, Dobó Istvánt, Ferdinánd király Erdély vajdájává, székely ispánná és Szamosújvár kapitányának nevezte ki. Szulejmán tudára adta az erdélyi rendeknek, hogy csak akkor nem bántja Erdélyt, ha visszahívják Izabella királynőt és János Zsigmondot.

1556 februárjában a tordai országgyűlés visszahívta Izabellát és János Zsigmondot. Csak Dobó István tartott ki Ferdinánd oldalán, ezért még 1556 tavaszán megindult Szamosújvár várának ostroma.

Az ostromot Petrovics helytartó és Balassa Menyhért vezette. Áprilisban kezdődött és egész novemberig tartott, amikor a várat Dobó István Ferdinánd király utasítására, szabad elvonulás feltétele mellett átadta. Az elvonuló csapatot Perényi Gábor megtámadta, Dobót elfogták, és a kolozsvári ítélet szerint egész családjával börtönbe került – Szamosújvárra. A vitéz élet furcsa firtora: ott raboskodott egy évig, míg a király egy másik családdal kicserélte.

1590-ben Szamosújvár kapitánya az a Wass György volt, akinek családja a vasaszentenyedi és cegei birtokot bírták. Ezért is szoktam mondani, hogy földim, Wass Albert.

Izabella a megígért szabad elvonulás ellenére bebörtönözte Dobó Istvánt Szamosújváron, ahonnan azonban 1557-ben megszökött.

1558-ban, amikor Erdély ismét elszakadt a Habsburgoktól, elveszett birtokai helyett Léva várát kapta meg. Az 1560-as évekre az ország egyik legnagyobb föld-

birtokosa lett.

1569-ben a pozsonyi országgyűlésre csalták és ott rokonával, Balassa Jánossal (Balassi Bálint apjával) együtt elfogták, felségárulás gyanújával börtönbe zárták. Élete utolsó éveit fogságban töltötte a pozsonyi várban.

Szabadulásakor (1572) egészsége már erősen megromlott. Visszatért szerednyei várába, ahol hamarosan elhunyt. A családi birtokon, Ruszkán (ma Dobóruszka) temették el.

Három gyermeke volt, Damján, Ferenc és Krisztina. Ferenc fia állíttatta apja emlékére azt a sírlelkét, amely 1832 óta az egri várban látható.”

A vár történetét, sajnos, nem tanították nekünk, sem magyarul, sem románul. Pedig volna mit tanulni belőle. Még a minket a magyar történelem sorsfordulatairól oly sokat mesélő Böske néni is csak vajmi keveset tudott róla. Gabányi Jani bácsi mesélt erről, Boga bácsi szomszédunktól hallottam először a bebörtönözött várkapitányról.

Könyvajánló

Mánya Anna: Tündöklő tarisnya

– Mesés székely történetek

Mánya Anna Csíkrákoson született 1912-ben. „Kemény székely ősnayák leszármazottja vagyok. Örmény vér is folyik ereimben. Apám – módos ember lévén – gondot fordított a taníttatásomra, de abban az időben a lányok nem tanulhattak sokáig. Örök fájdalom, hogy nem szerezhettem diplomát. Ezt a hiányt rengeteg olvasással, művelt emberekkel folytatott beszélgetésekkel pótoltam. A székely származás meghatározta gondolkodásomat, ér-

tékrendemet” – vallotta egy 2002-es interjúban.

Szülőföldje utáni honvágyát székely környezetben játszódó írásokban fejezte ki. Drámát írt Apáczai Csere Jánosról, amelyet Németh László így méltatott: „Műve ajándék Erdélynek, és a nyelvezete gyönyörű.” Hagyományörző, ismeretterjesztő szándékkal megörökítette a régi székely mesterségeket és eszközöket. A Móra Könyvkiadónál megjelent

kötetei megidéznek a gyerekkort. Általános iskolás gyerekeknek írt népi báb-játékokat. A rádió sorozatban adta esti meséit, hangjátékait. E kötet összegyűjtött történeteivel emlékezünk a tíz esztendeje elhunyt Mánya Anna írói munkásságára.

Székelyek: Erdély délkeleti részében, a Székelyföldön él magyar népcsoport.

Mesetermő vidék a Székelyföld, ahonnan Mánya Anna, a történetek írója származik. Szellemi kincsestárából, a tündöklő tarisnyából önti elénk valóság és képzelet szülte meséit.

Pengő Zoltán

A világ egyik legszebb Demmers boltja kolozsvári

Kolozsvár egyik lehangulatossabb, legeredetibb, békebeli hangulatot árasztó lokalja a Főter és a Jókai utca sarkán álló Rhédey palotában található Demmers teázó. A 90-es évek közepe táján indult vállalkozás alapítója és társtulajdonosa Szarukán László, aki első teázója megnyitásakor még nem rajongott a távol-keleti eredetű italért, időközben azonban a tea szerelmese lett.

A testnevelő tanár végzettségű fiatalember 18 éve vágott bele, gyermekkori barátjával, Dani Zoltánnal közösen az első vállalkozásba, amely, egy főleg ázsiai termékeket forgalmazó ajándékbolt volt. Lévéen az első ilyen jellegű üzlet Kolozsváron, rövid idő alatt népszerű lett, sok volt a visszajáró vásárló, akik gyakran betértek, ha csak nézelődni is. A tulajdonosok úgy döntöttek, hogy ezeknek a hűséges kuncsafatoknak egy-egy csésze ingyen teával fognak kedveskedni. A teázás annyira megtetszett a két vállalkozónak, hogy rövidesen megnyitották a Kincses Város első teázóját a Szentegyház (Iuliu Maniu) utcában. A piac még szűz volt, teázók nemigen voltak, teaforgalmazással is kizárólag a Plafar foglalkozott.

Életre kelnek szerethető hősei: Eperke királykisasszony, Kíváncsi Mócsi, Amarillia, Engedelmes Kelemen, Aniska, Kicsinagy Rózsika, Fűzfa Jankó meg a legyőzendő gonosz ellenfelek: Kuporizsugori Zsiga, Berebura boszorkány, Zsagamuci uraság, Döme Dömötör, Cifra Zsuzsanna. Mellettük szelíd szavú édesanyák, szigorú, ám jóságos édesapák tanítják a gyerekeket szépre, jóra, munkára és mindennapi helytállásra az életben. *Mánya Anna: Tündöklő tarisnya – Mesés székely történetek (Romanika Kiadó Irodalmi építőkövek sorozat, 2013)*

„Menet közben tanultuk, hogy mit jelent vállalkozni. Semmi pénzzel, 1000-1500 márkával vágtunk bele. Körülnéztünk Európában, teakereskedéseket keresve, s így kopogtunk be a bécsi Demmer céghez, hogy 15 fajta teából 1-1 kg-t vásároljunk” – idézi fel a kezdeteket Szarukán László. A nagykereskedés terén is Kolozsváron tették meg az első lépést, amikor az akkor még szintén a Szentegyház utcában működő *Insomnia* kocsmában is elkezdtek teát árulni. „Demmer urat az utolsó bécsi úriemberként emlegetik, akivel tíz éven át szerződés nélkül, kézfogás alapján dolgoztunk. Természetesen ez a viszony annak volt köszönhető, hogy az első pillanattól korrektek voltunk”

A nagykereskedelmi tevékenység folyamatosan bővült, majd 2007 novemberében

megnyitották az első teaboltot a Győzelem mozi előcsarnokában. Fontos mozzanat volt a harmadik társtulajdonos, Adriana Ursoiu megjelenése. Ő korábban a Coca-Cola erdélyi területi képviselője volt, s tapasztalatának, szakértelmének nagy szerepe lett a vállalkozás fejlesztésében.

A cég évről-évre fejlődik, a forgalom 5-15 százalékkal nőtt, még a gazdasági válság idején is. Hat éve megkapták a Demmertől a kizárólagos forgalmazási engedélyt és a névhasználati jogot. A cég zászlóshajója a főtéri teázó, mely a világ egyik legszebb Demmer boltja, jelenti ki büszkén Szarukán László. A cégnek még négy, franchise rendszerű teázója van, kettő Konstanca, egy-egy pedig Bukarestben és Slatinán, nagykereskedőként pedig mintegy 5 ezer viszonteladóval dolgoznak.

„350 fajta teát árulunk. A Demmer a teák Mercedesze, ami természetesen az árban is tükröződik. Ez az egyetlen európai cég, amely nyomon követi minden teafajta eredetét, folyamatosan ellenőrzi a minőségüket, szennyezett vidékről nem vásárol. Minden szállítmányt átvizsgálunk sugárzásdetektorral is, s a fukusimai szerencsétlenség óta Japánból nem vásárolnak teát” – magyarázza Szarukán László.

Hozzáteszi, hogy a Demmer teák esetében az ár mindig a minőséget tükrözi. Egyes teafajtákból 10 deka belekerül 60-70, sőt akár 100 lejbe is, ám ezeknek 4 grammjából 3-8 főzet minőségi tea készíthető. A 15 lejes tea ellenben egyetlen alkalommal főzhető ki. Hogy ne veszítse el az aromáját, a teát háromfalú papírszacskóban árulják. Nagy gondot fordítanak a munkatársak képzésére is, elvárás több idegen nyelv ismerete, s egyhónapos képzésen mennek keresztül, melynek végén mindent tudniuk kell a teáról.

Szarukán László

A cég néhány éve 400 ezer eurós beruházással létrehozott egy logisztikai központot a háromszéki Kőröspatakon, ahol a teát csomagolják is. A közelmúlt legfontosabb történése a menedzsment átszervezés volt. Korábban a tulajdonosok minden döntést közösen hoztak, ami nehézkessé tette a működést. Jelenleg meg vannak osztva a feladatok, egy-egy társtulajdonos felel a nemzetközi kapcsolatokért, a nagykereskedelmi, illetve a kiskereskedelmi ágazatért, ami jelentősen növelte az operativitást.

A közeljövő tervei között szerepel további franchise boltok megnyitása Bukarestben, illetve az ország néhány nagyobb városában, az export beindítása Bulgáriába és Törökországba, valamint a gyógynövénygyűjtés elkezdése. Szarukán László bizakodó, elmondása szerint a kolozsvári teázó tavaly zárta az eddigi legjobb évet. Optimizmusát részben arra alapozza, hogy a piacban hatalmas potenciál rejlik, a teakultúra folyamatos népszerűsítése ellenére az egy főre jutó hazai fogyasztás még nagyon alacsony, az évi 100 grammot sem éri el (a teafogyasztó népek esetében meghaladja az 1 kg-ot).

A fogyasztás folyamatos növekedése mellett a fogyasztói szokások átalakulásának lehetünk tanúi, magyarázza a vállalkozó. A hazai fogyasztók sosem favorizálták a fekete teát. A 90-es években a gyümölcs-teák voltak a legkelendőbbek, aztán a fehértea, a dél-afrikai roiboos lett a kedvenc. Jelenleg a zöld teák és a gyógynövény keverékek a legnépszerűbbek. A legnagyobb teafogyasztók az egyetemi hallgatók, illetve a 30 és 50 év közötti értelmiségiek, a teafogyasztási trendeket pedig inkább a nők diktálják.

(Új magyar szó online – 2013. július 23.)

Balogh Anikó

„Azért vagyunk a világon...”

Barangolás Bácskában, Bánságban, Bánátban, Torontálón,
Vajdaságban (4., befejező rész)

2013. augusztus 8-án reggel elbúcsúztunk vendéglátóinktól, valamint takaros portáiktól. Folytattuk utunkat a széles, szépen zöldellő termőföldek között lefelé, a Duna jobb partján. Honismereti vezetőnk közben népdalcsokor gyönyörű szövegeivel és dallamával kényeztetett bennünket.

A Jezava folyócska torkolatánál már messziről megpillantottuk Szendrő várának hatalmas tornyait és bástyáit. Az építmény annakidején Európa legnagyobb ilyen jellegű erőssége volt, egyszerre szolgált a török elleni védelemként és a középkori szerb királyi udvartartás, később a Hunyadiak céljaira. Történelmi események (csaták, ostromok) zajlottak le a közelében, szerződések kötöttek falai között. Tulajdonosai többször változtak, szerbek és törökök birtokolták felváltva. Többször is átépítették, mind a csatározásokban, mind a két világháborúban súlyos károkat szenvedett. Jelenleg az Öregvár látogatható a turisták által. Mi is bementünk az „udvarába” – szabadtéri színpadot és nézőteret találtunk ott – megmásztuk lépcsőit,

Szendrő vára

és néztük bástyái, falai tetejéről a Duna szélesen elterülő medrét.

Kanyarogtunk a szerbiai panoráma úton, amerre a folyó haladt tovább. A víz néhol szűkebb, sziklák közé ékelt szorosokon tört át, másutt tónak álcázta magát. Galambóc vára előtt például alig láttuk a túlsó partját. Galambócot még a régi rómaiak építették, őseink a honfoglalás után vették birtokba. Tornyait és kőfalait a törökök szerint kilenc eleven ördög építette a magyaroknak, akik vele szemben, a Duna bal partján felépítették László várát is. Murád szultán hadai mindent megtettek, hogy elfoglalják. A magyarok – Rozgonyi István temesi főkapitány és felesége, az Arany János által is megénekelt, szép Cicelle asszony – derekasan küzdöttek, hogy visszafoglalják. Végül – 53 év után – Mátyás király fekete hollós lobogója került a török zászlók helyére. Azóta hadászati jelentősége egyre csökkent, majd a törökök lemondtak róla. Falaira felmászni életveszélyes, ettől eltekintettünk.

Galambóc vára

Felolvastuk viszont a Rozgonyiné című verset. Az irodalmi élvezetet gasztronómiai is követte: sillópnikiken egy kis, part-közei vendéglőben frissen sült, fűszeres halat ebédeltünk.

Délután a főként magasodó sziklák között, azokat kerülgetve haladtunk. A túloldali, romániai parton érdekes látványt nyújtottak a magaslatokon cigánykerekező „szél-erőművek”. Felfedeztük egy túloldali táblán Baross Gábor nevét, aki közlekedésügyi minisztersége idején sokat tett az al-dunai hajózás megteremtéséért, de az egységes dunai hajózási út vonal megnyitását már nem érte meg.

Egy kis levegőzésre megálltunk Donji Milanovac-nál, kisétáltunk a mólóhoz, majd haladtunk tovább. Izgatottan vártuk a Kazán-szoros látványát. Áthaladtunk néhány, a Dunába torkolló folyócska hídján, amíg a „cél-egyenesbe” értünk. Ez a rész a Duna egyik legszebb szakasza. Időközben megtudtuk az elnevezés eredetét, hallottunk a római időkre visszanyúló próbálkozásokról a folyó és partjának járhatóvá tétele érdekében. Láttuk Traianus római császárnak a jobb-parti sziklába vésett emléktábláját. Bővültek ismereteink Széchenyi István és Vásárhelyi Pál folyószabályozási terveiről és a feltérképezésről, a Vaskapu csatorna hajózhatóvá tételéről, valamint a Millennium évében tartott

Kicsi kolostor a román oldalon

megnyitó ünnepségről méltatlanul mellőzött magyarokról.

A Kis- és Nagy Kazán-szorosok mellett elhaladva, élesen jobbra kanyarodva át haladtunk a Vaskapu erőmű gátkoronáján, majd a szerb-román határállomáson is.

A gátról beláttunk az erőmű hatalmas, tengerjáró hajók befogadására is alkalmas zsilip kamráiba. Megtudtuk, hogy az erőmű gátjának vízszint duzzasztó hatására a Duna mindkét partján elborította az ottani településeket, később azonban a vízszint fölött újra felépítették őket. Víz alá került Jókai Mór „Senki Szigete” a legendás Ada-Kaleh is. Már semmi nem látszik ki belőle, emlékét csak régi képek és elbeszélések őrzik. (Szerk. megj.: a füzetek májusi és júniusi számaiban olvasható róla.)

Már esteledett, amikor első romániai szálláshelyünkre, a 963-as folyamkilométernél található „Duna Csillaga” nevű szállodába megérkeztünk. Vacsorával vártak. Az étterem terasza a Duna vize fölé, cölöpökre épült, étkezés közben is érezni lehetett a folyó – hőséget kissé enyhítő – jelenlétét, illatát. Néhányan nem tudtunk ellenállni a késői fürdőzés csábító lehetőségének. Bár a Dunát már Ingolstadt-tól Bajáig végig kajakoztam, még soha nem volt alkalmam arra, hogy éjszaka, ilyen sima, langyos vízbe merüljek. Ahogy úsztam, mozdulataimtól fodrozódott, éppen csak annyira, hogy éreztem bőrömön a simogatását. Alattam hallgatott a titokzatos, sötét mélység, fölöttem az ég csillagos burája, a távolban Orsova esti fényei ragyogtak – így, együtt felejthetetlenek.

Augusztus 9. Ez a nap is a különleges élményeké. Szobánk ablaka és erkélye keletre nyílt, pirkadatkor kiosontam, hogy meglessem a napfelkeltét. A kulturálnak mondható szálloda környezete még nagyon lehangoló, elhanyagolt, gazos, szemetes domboldal. A napot egy csúnya házikó és elektro-

mos vezetékek, oszlopok takarták el. Alkalmam volt végignézni a környékbeli kutyák hajnali randevúját, majd nászát is, mire a fénysugarak kibukkantak a háztető mögül, narancssárgára festették az eget, és rózsaszínre a vizet, amelyről még az éjszakai páratartó sem libbent el.

Reggelizés közben is gyönyörködtünk a Kis Kazán-szoros látványában. A Duna két, szemben lévő partjának sziklái alul majdnem összeérnek, nagy V betűhöz hasonló nyílást alkotnak.

Kora délelőtt a társaság többsége két nagy, ponyvatetős, motoros ladikkal a vízre merészkedett, hogy közlőről megtekintse a Kazán-szorosokat. Magam azért nem tartottam velük, mert régebben egyszer már jártam ott egy naszád fedélzetén, és sok fényképet is készítettem. Ezúttal a ladikázás helyett úsztam egy nagyot, majd leheveredtem egy nagyon kényelmes, állítható ernyős napozóágyra, és élveztem az édes semmittevést...

Visszatérve a többiek elmesélték, hogy bent jártak két kisebb barlangban, melyeknek a víz felől volt bejárata, és látták Traianus római császár sziklába vésett emléktábláját, valamint Decebal dák király óriási, sziklába vájt dombormű arcát is.

Ebédünket is a teraszon fogyasztottuk el. Kora délután gyalogtúrára indultunk a víz fölé magasodó „Nagy Sukarra”. Ez a föl-

A gyalogtúrázóknak csoportja

felé mászás könnyebb volt, mint amilyenre számítottam. Ritkás, alacsonyabb fákkal, kövekkel borított erdei út vezetett a bozótos fennsíkra, amelynek peremén szemben találtuk magunkat a szerb oldali, hatalmas, 786 m magas Nagy Strbac sziklával.

Kiültünk a kövekre, és gyönyörködtünk az alattunk feltárult látványban, a délutáni ragyogástól zöld színű vízben, rajta a motorcsónakok bajuszában, a sziklás túloldalon szalagként látszó panoráma útban, amelyen előző nap errefelé haladtunk, és fényképeztünk.

Kellemesen elfáradva – magam még egy újabb, késői úszás után – tértünk nyugovóra.

Másnap, augusztus 10-én, a korai indulás előtt néhányan még megmártóztunk az álmos Dunában. Autóbuszunkkal Orsova felé kanyarodtunk vissza. Megálltunk a modern, betonból épített templomnál. Bejárata mellett fehér márványtábla emlékezteti a látogatókat arra, hogy a közelben volt elásva 1849-1853 között a magyar Szent Korona. Később a rejtekhely fölé kis „koronázó” kápolnát emeltek a magyarok, de az a felduzzasztott Duna vize alá került.

A templom belül sokkal szebb, mint amilyennek külsejéről feltételeztem. Nemesen egyszerű, fehér falakkal, hosszú, bordó szőnyeggel, természetes fa berendezéssel és gerendákkal. Legszebb dísz a különlegesen kialakított tető nyílásán át az oltárra özönlő fény.

Futottunk egy kört a piacon, gyümölcsöket és helyi ínycségeket vásároltunk az útra, majd Herkulesfürdő felé vettük az irányt. Hogy az úti célhoz méltó, romantikus hangulatba kerüljünk, Gyuri bácsi megszólaltatta a „Kék-Duna”, „A Duna hullámain” és a „Herkules-fürdői emlék” című keringők fülbemászó dallamait.

A hajdanán híres-nevezetes gyógyfürdőhely, melynek Erzsébet királyné és udvar-

Csoportkép Herkules lábainál

tartása is gyakori vendége volt, ma már csak romjaiban – remélhetőleg felújításra várva – őrzi a régi pompát, szépséget, életörömet. Bekukkantottunk a lezárt, romos épületek ablakain, felkaptattunk egy kis ortodox kápolna lépcsőin, megnéztük belül, csoportképet készítettünk a Herkules szobor lábainál, gyönyörködtünk a Cserna vadregényes völgyében, hallottuk hőforrásainak csobogását, lefényképeztem a kecses zenepavilon korlátjának és tetejének rozsdásodó fém csipkeit, megsimogattam az óriás mamutfenyő törzsét – sajnos, ennél többre nem jutott az időnkből.

Nagy út volt még előttünk: Havasalföld és a Transalpina panorámaút! A „nagy” jelző több értelemben is érvényes rá. Románia és a Kárpátok hegláncának legmagasabb, végig 2000 méter fölött, észak-déli irányban, az Olt és a Zsil völgyei között haladó közútja. 1935 óta volt járható, a II. világháború idején a németek hozták rendbe, később azonban 70 éven át nem lehetett használni. 2009–2012 között a román kormány hozzájárulásával végig leaszfaltozták, rendezték az út menti töltéseket, felszerelték a korlátokat, stb. Az út végig gyönyörű és félelmetes egyben. Legmagasabb pontja az Urdele-hágó 2145 méterrel érinti a felhőket.

A kilátás fantasztikus élményt nyújt. Lépésben kanyarogtunk följebb és följebb. Amikor már semmi nem volt előttünk a felhőkön kívül, egy-egy újabb kanyar után újabb emelkedő következett. Elhaladtunk Ranca mellett – amely ma Románia legújabb, legfelkapottabb síterepe –, megkerültük a Pápusa kúpját, majd a Cerbu tetőn lévő autós parkolóban megálltunk, körülnéztünk a kirakodóvásár és a kiütőskálacs-sütő bódék között, és gyönyörködtünk a körpanorámában. Életemben nem láttam még az elénk tároló tájhoz hasonlót. Fák ott már nem nőnek, mindenütt sziklák és tavacsok tűnnek mélyedések, vastag, puha, alacsony sás-szerű növényzet. Körben a hegyek, közöttük, fölöttük csak a felhők és a nyiladékok közül előtörő fénysugarak. Láttuk, honnan jöttünk, és merre vezet még tovább az út. Lassan, a kanyarokat kicentizve araszoltunk lefelé a Lotru völgyébe. Erős idegzetű sofőrünk mesterien végezte munkáját, mi, utasai még a lélegzetünket is visszafojtottuk, amíg le nem értünk.

Utolsó szálláshelyünk a Bukovinából visszatelepült székelyek által lakott Csernakeresztúron volt. A falucska széles Fő-útját nagyjából egyforma, gondozott házak, kertek szegélyezik, mindenütt a szorgalmas munka eszközeit és jeleit láttam. Zenés, hangulatos, közös vacsorán vettünk részt,

A panoráma-út

majd hamisítatlan falusi portákon, régi parasztbútorok között, faragott ágyakon hajtottuk álomra fejünket.

Augusztus 11-én reggel a nap még nem döntötte el, hogy süssön-e vagy nem. Bőséges reggeli után mindannyian elmentünk a vasárnapi misére, melyen Tóth János atya beszélt hozzánk. A lelki táplálékfelvételt követően hazafelé indultunk a Maros völgyében.

Marosillye, Bethlen Gábor szülőháza

Marosillyén betértünk Bethlen Gábor volt erdélyi fejedelem szülőházába, ahol a falakra függesztett tablók hú képet nyújtottak a történelmi személyiség életéről, tetteiről, építkezéseiről. Felolvastuk Áprily Lajos hozzá írott versét.

Megálltunk még a nevezetes zarándokhelyen Máriaradnán, és föllépkedtünk a most éppen felújítás céljából felállványozott kegytemplomhoz. Valódi szépségét csak egy plakáton láthattuk. Nagyon tetszett szép, barokk orgonája.

Kissé megfáradva, megszomjazva, útba ejtettük a környék nevezetes borvidékén Ópálost, ahol egy hangulatos fogadóteremben borkóstolón vettünk részt. A fopiszkálókra szúrt oliva-olajos kenyérkatonákat a könynyútól a testesig vezető skála sorrendjében különféle borokkal öblítettük le a torkunkon, miközben kellemes, „virágos” hangu-

latba kerültünk, és ajándéknak szánt nedűket is vásároltunk.

Utolsó, megmaradt koszorúkat még elvittük Aradra, és elhelyeztük a Szabadság-szobor talapzatán Kiss Ernő bronz domborművénel, amely fölött a bronz Hungária bronz koszorút emel az égre a vértanúk örök emlékezetéül.

Hálás köszönet illeti honismereti vezetőinket azért, hogy ez a délvidéki kirándulás is több volt egy átlagos turistaútnál. Nemcsak néztünk, hanem láttunk, megértettünk, és éreztünk is mindent, amit számunkra szeretettel megmutattak, és felkínáltak. És emlékeztünk őseinkre, erdélyi örmény – székely-magyar gyökereinkre.

Beszámolóim elkészítése – bár sok időt igényelt – nagy örömmel is járt. A szerzetét szállingózásra hajlamos emlék-foszlanynyokat szépen időrendbe raktam, és fölfűztem egy képzeletbeli fonatra, remélve, hogy ilyen módon tovább megmaradnak.

Fogolyán-est

2013. november 24-én az örmény katolikus templomban, (Budapest XI, Orlay u. 6.) a szentmise után a Zeneagapén Fogolyán Kristóf ifjuletművész kápráztatta el közönségét. Elhangzott: J. S. Bach: Air, Bist du bei mir és Vivaldi G-moll koncertje.

Felhívás

Az Erdélyi Magyarörmények Szövetsége (EMÖSZ) elkezd az Erdélyben élő és innen elszármazott örmények helyzetének szakzerű feltérképezését és feldolgozását. A felmérés célja az örmény identitás, az érdeklődési körök és igények felkutatása a jövő építése céljából, a történelmi és családfakutatások segítése.

A szokásos papír formában eljuttatott kérdőív mellett (amit szándékunkban van mindenképp eljuttatni) a felmérést nagyban megkönnyíti az elektronikus változat, amelyet a következő adatlapon lehet elérni:

facebook.com/emosz2013, vagy egyszerűen a saját Facebook oldalon az Erdélyi Magyarörmények Szövetsége-re való rákeresés útján.

Bízunk abban a pozitív hozzáállásban és segítészándékban, amellyel mindenki a maga módján az erdélyi magyar-örménység életének szervezését segíti, és köszönjük, hogy kitölti az adatlapot.

dr. Puskás Attila elnök, EMÖSZ

Szentpéteri József Ötvös Iparművészeti Stúdió

várjuk szeretettel

Helyszín: a XI. Bp. Gazdagrét-Csíkihegyek Általános Iskola
fsz. technika terme. 1118. Bp. Csíki-hegyek u.13-15.

Időpont: 2013. október 7-től hétfőnként 16 órától 18 óráig **gyermek** alkotóműhely,
18 órától 20 óráig **felnőtt** stúdiófoglalkozás.

Részvétel: anyagköltség, támogatásoktól függően változhat.
4000Ft/hó gyermekeknek, 5000Ft/hó felnőtteknek Testvérkedvezmény!

Lehetőséget nyújtunk az **ötvös** kézműves technikák, mint **ékszerkészítés**, vörösréz és sárgarézelemez **domborítás**, **forrasztás**, **öltözködés-kiegészítők** készítésére, **tűzzománczás**, **huzaltechnikák**, **kőfoglalás** megismerésére és kipróbálására. Szentpéteri alkotóműhelyünkben igazi **egyedi** alkotások születnek, melyeket kiállítunk **kiállításainkon**, kiegészítik **játszóházaink**, táboraink.

Az elkészített tárgyak a **tanulók tulajdonát** képezik.

Ígény szerint különböző művészeti szakiskolákra **felkészítő tanfolyamot** indítunk.

Mindenkiben ott az alkotó ember, mi ezt igyekszünk felfedezni és kibontakoztatni.

Jelentkezés: **Borosnyay Klára** ötvösművésznél

T.: 06 20 534 1563 borosnyay.klara@szeptpeteri-studio.hu www.szeptpeteri-studio.hu

Erdélyi Örményi Gyökerek füzetek 2013. (XVII. évfolyam) évi tartalomjegyzéke

XVII. évfolyam 191. szám, 2013 január

- Lépcsőima – Dr. Sasvári László
- Örömszerzés tizenhetedszer – Béres L. Attila
- Fővárosi Örmény Klub január 17-i műsora: Rozsos Tamás László: Az erdélyi örmény eredetű nemes Lukács család genealógiája és Kobzos Kiss Tamás
- Beszámoló az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2012. évi működéséről – dr. Issekutz Sarolta
- Laudáció: A Csíkkörzeti Magyar-örmény Közösség Szentháromság Alapítványa – I.S.
- Nemzetiségek Napja – (Béres)
- Hollósy Simon emléktábla a XII. kerületben – Budapest Főv. XII. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat
- Zeneagapé – Szongoth Gábor – Benkő Dóra Rózsa
- „Akit magyarnak teremtett az Úristen...” – gróf Széchenyi István
- Mindenki becserkészhető – Kasza Tamás (1. rész) – Ozsváth Judit
- A szamosújvári Verzár család (1. rész) – Éble Gábor
- Abedik gróf csodálatos élete (1. rész) – dr. Kallos Lajos, dr. Kerekesházy József, dr. báró Nyáry Pál (heraldikai rész) (1937)
- Országos Levéltár K szekció anyagából: 22. Az örmények magyarok akarnak maradni – Bizalmas értesítések, 1920. november 18.
- Karavánúton Örményországban, Besse János utazása 1830-ban (3., befejező rész) – Dr. Kelemenné Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit
- Örmény szertartású és örmény gyökerű római katolikus papok Erdélyben (34. rész) – Bálintné Kovács Júlia
- „Nemzetünknek mindig az volt egyik legnagyobb hibája ...” – gróf Széchenyi István
- Az 1849–1850. évi megtorlások (3., befejező rész) – Dr. Hermann Róbert
- Szomorújelentés: Balatoni Lászlóné
- Elhunyt Jakobovits Miklós festőművész – Dr. Issekutz Sarolta
- Örmény utakon Kelet-Anatóliában – dr. Puskás Attila
- Barangolás Bácskában, Bánságban és az Al-Duna vidékein – Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület programvázlata 2013
- Felhívás: személyi jövedelemadó 1% felajánlása
- Kiszakadt az angyalok dunnája... – Szász Ávéd Rózsa és Dr. Puskás Attila

XVII. évfolyam 192. szám, 2013 február

- Lépcsőima – Dr. Sasvári László
- Együtt a nemes Lukács család több évszázados öröksége – Béres L. Attila
- A kutató (szerző) gondolatai a könyvhöz – Rozsos Tamás
- Bevezető ajánlás – Gudenus János József

- Év végi jókívánságok – Jakubinyi György érsek, Tőkés László az EP erdélyi képviselője
- Korniss Péter fotóművész kapta a Kölcsey-díjat – (Szabadság, 2013. január 21.)
- Szongott díjazott köszönete – Ajtony Gábor
- Barcsay-kiállítás a Nemzeti Színház előcsarnokában – (MTI)
- Hollósy Simon emléktábla a XII. kerületben – Budapest Főv. XII. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat
- Koltó-Katalini Református Egyházközség Lelkipásztori Hivatala felhívása – Varga Károly lelkipásztor-esperes
- Az ének és a zene szerepe a liturgiában – Száva Péter
- sárágán – Tallózta: Bálintné Kovács Júlia
- Zeneagapé – Szongoth Gábor
- Az eddigi zeneagapé
- Régi Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek... – Szerkesztőség
- Mindenki becserkészhető – Kasza Tamás (2. rész) – Ozsváth Judit
- Abedik gróf csodálatos élete (2. rész) – dr. Kallos Lajos, dr. Kerekesházy József, dr. báró Nyáry Pál (heraldikai rész) (1937)
- Fővárosi Örmény Klub február 21-i műsora: Örményépítészeti Gyergyószentmiklóson; 105 éve született Vákár Tibor építész és festőművész – ifj. Vákár Tibor
- Az örmény – Dérénik Démircsján – fordította Dájbukát Borbély László
- Vörösmarty Mihály: Tartson meg az Isten (vers-részlet)
- A jászol – Dávid Csaba
- Országos Levéltár K szekció anyagából: „Kisebbségi ügyek” (1932)
- Örmény szertartású és örmény gyökerű római katolikus papok Erdélyben (35. rész) – Bálintné Kovács Júlia
- Örmény miniatűrök a karácsony jegyében – Lovas Éva
- Magyarörmény nemesi családok otthonai – kastélyok, kúriák, nyaralók (2. rész) Dombegyháza – Lonovics kastély – (Tallózta: I. S.)
- A szamosújvári Verzár család (2. rész) – Éble Gábor
- Barangolás Bácskában, Bánságban és az Al-Duna vidékein – Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület programvázlata 2013
- In memoriam Jakobovits Miklós – Németh Júlia
- Szomorújelentés: vitéz Zakariás Gábor
- A Szentpéteri József Ötvös Iparművészeti Stúdió... – Borosnyay Klára
- Örmény utakon Kelet-Anatóliában – dr. Puskás Attila
- A Hosszú az nem Srég (meghívó) – Várady Mária
- Felhívás: személyi jövedelemadó 1% felajánlása
- Állást keres!
- Örményország – EU-turizmus – (MTI)

XVII. évfolyam 193. szám, 2013 március

- Lépcsőima – Dr. Sasvári László
- A magyar haza és az örmények javát szolgálta – Béres L. Attila
- Fővárosi Örmény Klub március 21-i előadói: Hermann Róbert és Dr. Szarka György

- Emléktábla Hollósy Simon festőművésznek – (Hegyvidék, 2013. 02. 08.)
- Hollósy Simon – Murádin Jenő
- Murádin Jenő: Magyarörmény Paletta c. lexikon (művészek névsora)
- Jakobovits Miklós-díjat alapítottak – Ciucur Losonczy Antonius
- Örmény ládafia – kaftán a divatban – Simó Júlia és Kalamár György
- Újraértelmezett művészettörténet (Ázbej Kristóf) – J. E.
- Adalékok az örmények bejövételéhez – gondolatok egy új könyv kapcsán – Gyarmati Béla
- Régi Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek... – (Szerkesztőség)
- Mindenki becserkészhető – Kasza Tamás (3., befejező rész) – Oszváth Judit
- Mária a gyermek Jézussal – Immaculata Alapítvány
- Örmény magyarok ivadéka – Novák Ferenc
- Tüzes Bálint: Itt a húsvét ünnepe (vers)
- Előszó helyett – dr. Medvigy Endre
- Örmény kultúra a Kárpát-medencében – kiállítás
- Örmény szertartású és örmény gyökerű római katolikus papok Erdélyben (36. rész) – Bálintné Kovács Júlia
- Kiss Ernő – (Armenia 1900)
- Czetz Jánosra emlékezve – Dr. Wotsch Gyula
- Abedik gróf csodálatos élete (3., befejező rész) – dr. Kallos Lajos, dr. Kerekesházy József, dr. báró Nyáry Pál (heraldikai rész) (1937)
- A szamosújvári Verzár család (3., befejező rész) – Éble Gábor
- A Hosszú az nem Srég – Várady Mária
- Te és a világ – Wass Albert
- Szomorújelentés: Ajtony Gábor író, szociálpszichológus – (MTI, Magyar Hírlap Online, Irodalmi jelen, 2013. jan. 23.)
- Barangolás Bácskában, Bánságban és az Al-Duna vidékein – Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület programvázlata 2013
- Szomorújelentés: vitéz Zakariás Gábor – Nagy László Gerő
- Szomorújelentés: Korolovszky Vivien
- Szomorújelentés: Fogolyán Kristóf Miklós
- Zeneagapé: Bakó Mária
- Kedves gyerekek és kreatív felnőttek! – Borosnyay Klára
- Örmény utakon Kelet-Anatóliában
- Szomorújelentés: Gáspár Ernő
- Felhívás: személyi jövedelemadó 1% felajánlása
- Egyházi hírlevél – Fülöp Ákos örmény lelkész

XVII. évfolyam 194. szám, 2013. április

- Lépcsőima – Dr. Sasvári László
- Kuriózumok történelmi tettekről és helyekről – Béres L. Attila
- Fővárosi Örmény Klub április 18-ai műsora: Kerékpárral világkörüli nászúton: Zárug Zita és Harkányi Árpád

- Tavaszi megemlékezés Szongott Kristófról Marosvásárhelyen – Szász Ávéd Rózsa
- Mária a gyermek Jézussal – Immaculata Alapítvány
- Karácsony János örmény katolikus pap és az erzsébetvárosi Lukácsok – Gyarmati Béla
- Tűzzel festett képek – Lázár Imola találkozása a tűzzománccal – Tóth Eszter
- Hollósy Kornélia, a „magyar csalogány” (1. rész) – Tallózta: Bálintné Kovács Júlia
- Kinek tele a marka, még barátjával sem foghat kezét – Czirják Árpád (Erdélyi Magyar Breviárium)
- Örmény szertartású és örmény gyökerű római katolikus papok Erdélyben (37. rész) – Bálintné Kovács Júlia
- Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület Pénzügyi beszámolója 2012 – dr. Issekutz Sarolta
- A kulturális transzfer lehetőségei – Örmények Közép- és Kelet-Európában, nemzetközi tudományos konferencia programja (OSZK 2013. április 5-6.)
- „Örmény” építészlet Gyergyószentmiklóson – Vákár Tibor
- Vákár Tibor építészmérnök (1908–2002)
- Magyarörmény nemesi családok otthonai – kastélyok, kúriák, nyaralók (3. rész) Kunágota–Vörös Kupa, Jakabffy–Verzár kastély – Tallózta: I. S.
- Majtényi Mihály – B. Z.
- Flórián Tibor író, műfordító – Tallózta: Bálintné Kovács Júlia
- Meskó Lajos Géza piarista szerzetes – Felsővályi Ákos
- Kedves gyerekek és kreatív felnőttek! – Borosnyay Klára
- Az erdélyi örmény kereszténység – I. S.
- Ásatás Szamosújvár főterén – Országos Levéltár K szekció anyagából 1943. (3. rész)
- Utazás az óriás tenyerén – K. Nagy Botond
- Barangolás Bácskában, Bánságban és az Al-Duna vidékein – Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület programvázlata 2013
- Egyházi hírlevél – Gondnokság
- Zeneagapé: Bakó Mária (fotó)
- Örmény utakon Kelet-Anatóliában
- Kedves Olvasóink! – felhívás „Magyar-örmény ki-kicsoda?” – Szerkesztőség
- Felhívás: személyi jövedelemadó 1% felajánlása
- Gyergyószentmiklós főtere 1911 körül (Fotó)

XVII. évfolyam 195. szám, 2013. május

- Lépcsőima – Dr. Sasvári László
- Egy nem mindennapi utazásról – Béres A.
- Fővárosi Örmény Klub május 16-ai műsora: Örményországi utazások: Dr. Szilágyi András
- Székelyföldi magyarörmény családok. Szubjektív gondolatok dr. Száva Tibor-Sándor új könyve kapcsán (1. rész) – Gyarmati Béla
- Felhívás (Magyarországi Örmények Egyesülete 41/922. szám) – Dr. Ávedik Félix

- gróf Apponyi Antal (1. rész) – Retezár Péter
- Zeneagapé – Szongoth Gábor
- Hollósy Kornélia, a „magyar csalogány” (2. rész) – Tallózta: Bálintné Kovács Júlia
- Magyarörmény kultúra két erdélyi kutatója Keresztes Zoltán és Jakobovits Miklós emlékezete – Miklósi-Sikes Csaba
- Megalakult a Jakobovits Miklós-emléktársaság – Tóth Hajnal
- 40 éve a Duna mélyén a titokzatos Senki-szigete (1. rész) – Jamrik Levente–Jungmayer Mihály
- A konferencia előadói és hallgatói is örmény hagyományt őriztek (1. rész) – Béres L. Attila
- Örmény kincsek bővületében – Megmaradás és értékkerentés a Kárpát-medencében – Szathmáry István Pál
- Távol az Araráttól – Örmény kultúra a Kárpát-medencében – Budapesti Történeti Múzeum: Meghívó – dr. Issekutz Sarolta
- Egyházi unió, katolizáció, rekatolizáció, latinizáció. Az egyházi unió, mint integrációs példa az erdélyi örmények esetében – Nagy Kornél
- Nem fényűző, hanem fényt hozó emberekre van szükség – Czirják Árpád (Erdélyi Magyar Breviárium)
- Örmény szertartású és örmény gyökerű római katolikus papok Erdélyben (38. rész) – Bálintné Kovács Júlia
- Csodák és szentek – Kacsóh Cecilia és Mátyássy László – r. a.
- Szomorújelentés: Nits Péter. Köszönjük, hogy Te voltál az édesapánk – Nits Réka és Emese
- Szomorújelentés: Zakariás Sándorné sz. Ágoston Anna
- Kedves gyerekek és kreatív felnőttek! – Borosnyay Klára
- Barangolás Bácskában, Bánságban és az Al-Duna vidékein – Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület programvázlata 2013
- Kedves Olvasóink! – Felhívás „Magyar-örmény ki-kicsoda?” - Szerkesztőség
- Felhívás: személyi jövedelemadó 1% felajánlása
- Erdély megtartotta igazi hagyományait (Csíkszereda, fotó)

XVII. évfolyam 196. szám, 2013. június

- Lépcsőima – Dr. Sasvári László
- Nostalgia utazás a körtemplomok világába – Béres L. A.
- Fővárosi Örmény Klub június 20-ai műsora: Dr. Száva Tibor-Sándor: Székelyföldi magyarörmény családok és Dohnányi Ernő: C-mol szonáta (Kirkósa Ágnes, Arany Zsuzsanna)
- Székelyföldi magyarörmény családok. Szubjektív gondolatok dr. Száva Tibor-Sándor új könyve kapcsán (2. rész) – Gyarmati Béla
- Milyenek voltak? (műhelyforgácsok, de nem „titkok”) – dcs
- Meghívó és felhívás! – Dr. Puskás Attila
- Székelyudvarhelyi kitüntetettek – Szálasy Ferenc
- Meghívó: Ízek utcája a II. kerületben – dr. Issekutz Sarolta

- Orvosi szigorral írja a verseket – Szász Cs. Emese
- Örmények Marosvásárhelyen (1. rész) – Pál-Antal Sándor
- Emlékkülés – A XX. század történetírója, a fotográfus: Dr. Szentpétery Tibor életműve – meghívó
- Rezümé – Dr. Szentpétery Tibor emlékkülés, 2013. április 20. – Szentpétery Márta
- 40 éve a Duna mélyén a titokzatos Senki-szigete (2., befejező rész) – Jamrik Levente–Jungmayer Mihály
- Koltó-Katalini Református Egyházközség Lelkipásztori Hivatala felhívása – Varga Károly lelkipásztor-esperes
- A konferencia előadói és hallgatói is örmény hagyományt őriztek (2. rész) – Béres L. Attila
- vajdahunyadi Bogdánffy és hatskuj Tutsek családok – Retezár család krónikája (2. rész) – Retezár Péter
- Éljenjáró külföldi politikusok, hadvezérek – Tallózta: Bálintné Kovács Júlia
- Régi Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek... – Szerkesztőség
- Örmény betűk, magyar betűmetszők – Dr. Esztegar László (Ararát – 1901)
- Örmény szertartású és örmény gyökerű római katolikus papok Erdélyben (39. rész) – Bálintné Kovács Júlia
- Genocídiumi koszorúzás – Fotó
- Sokat vártunk, de megérte – I. S.
- Világosító Szent Gergely ünnepe 2013-ban
- Az Örmény Katolikus Plébánia hírlevele – Fülöp Ákos lelkész
- Tisztelt magyarörmény közösség! – Gondnokság
- Szomorújelentés: Takács Lajosné csíkbánfalvi Keresztes Gabriella
- Szomorújelentés: Jakabné Gopcsa Aranka
- Barangolás Bácskában, Bánságban és az Al-Duna vidékein – Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület programvázlata 2013
- Mária a gyermek Jézussal – Immaculata Alapítvány

XVII. évfolyam 197–198. szám, 2013. július–augusztus

- Lépcsőima – Dr. Sasvári László
- A történelem fogja értékelni – Béres L. A.
- Emlékkülés – A XX. század történetírója, a fotográfus: Dr. Szentpétery Tibor életműve – Schanda Tamás
- Megalakult az Erdélyi Magyarörmények Szövetsége – (Szabadság, 2013. június 17.)
- A magyarörmény őrmagyarok – Balázs Katalin
- Erdélyi Magyarörmények Szövetsége (EMÖSZ) – Szász Ávéd Rózsa
- Dr. Puskás Attila elnök ünnepi beszéde – EMÖSZ, Gyergyószentmiklós
- Fővárosi Örmény Klub július 18-i műsora: Film Bisztrai Mária színművészről, közreműködik Dudits András dudukon
- Világosító Szent Gergelyt ünnepelték – Riti József Attila
- Szentbeszéd Szamosújvárott – Drócsa László plébános
- Világosító Szent Gergely búcsús emlékezete – Szász Ávéd Rózsa

- A szamosújvári búcsún – Kabdebó János
- Krónikás a krónikásról – Lukács Éva
- Kádár József, Dés városának és a Szamosok vidékének krónikása – Kiss Ferenc
- Világosító Szent Gergely ünnep Zuglóban (fotók)
- Egy melodráma margójára – Székely András Bertalan
- Örmény-török valóságmátrix – Kali Kinga
- Fővárosi Örmény Klub augusztus 15-i műsora: Kali Kinga – Kulturális stratégiák: armenizmus és neoarmenizmus
- Lépcsőima – Dr. Sasvári László
- A konferencia előadói és hallgatói is örmény hagyományt őriztek (3., befejező rész) – Béres L. Attila
- Távol az Araráttól – Örmény kultúra a Kárpát-medencében – (Barátság, 2013. jún. 15.)
- Világosító Szent Gergely ábrázolások Erdély örmény templomaiban – Szász Ávéd Rózsa
- Az erzsébetvárosi Lukácsok – gazdagok és vallásosak – Gyarmati Béla
- Örmények Marosvásárhelyen (2. rész) – Pál-Antal Sándor
- Kedves Olvasóink! – Felhívás: „Magyar-örmény ki-kicsoda?” – Szerkesztőség
- Helyreigazítás – Bogdánfy Géza
- Örmény szertartású és örmény gyökerű római katolikus papok Erdélyben (40. rész) – Bálintné Kovács Júlia
- Hátha valaki nem tudja... – Dobai Miklós
- XIII. kerületi Nemzetiségek Fesztiválja – Kabdebó János
- Ízek utcája a II. kerületben – dr. Issekutz Sarolta
- A történelem sodrában – A szabadkai pacsirta (1. rész) – Kóka Rozália
- Egyházi hírlevél – Fülöp Ákos lelkész
- Tisztelt magyarörmény közösség! – Gondnokság
- In memoriam Vrezh Israyelyan (1949–2013)
- „És akkor mi van, hogy 60 éves vagyok?” – Vrezh Israyelyan (Fordította: Dájbukát Borbély László)
- Erőss Zsolt és Kiss Péter – Szathmáry János
- Szomorújelentés: Tüzes Bálint
- Nagyváradi költő állampolgári esküje Borsodszentgyörgyön (Tüzes Bálint) – K. I.
- Tüzes Bálint: Nagyúton (vers)
- Barangolás Bácskában, Bánságban és az Al-Duna vidékein – Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület programvázlata 2013
- Világosító Szent Gergely ünnepi mise az Orlay utcában (Fotó)

XVII. évfolyam 199. szám, 2013. szeptember

- Lépcsőima – Dr. Sasvári László
- A 90 éves „kis Berkenye” – magyarnak vallja magát + Interaktív volt a „neoarmenizmus közönsége” – Béres L. A.
- Kulturális stratégiák: armenizmus és neoarmenizmus 1. rész – Kali Kinga
- Felfalni Arméniát – fotó és szövegkiállítás Örményországról (Meghívó) – Kali Kinga

- Felfalni Arméniát (részlet) – Kali Kinga
- Dávid Katalin Budapest Díszpolgára – Forrás: Internet, MTI
- Dr. Tahy Ádám kardiológus (II. Kerületért Emlékérem) – Péter Zsuzsanna
- beográi gróf Karátsonyi (Krecsunián) család – Retezár család krónikája (3. rész) – Retezár Péter
- Örmények Marosvásárhelyen (3. rész) – Pál-Antal Sándor
- Nagyboldogasszony ünnepe Erzsébetvárosban – Erkeddi Csaba
- Szalonzene - Opera a Várban – Várady Mária
- A Szent Korona örmény vonatkozásai 1. rész – Bíró Ernő – Bogdánffy Álmos István
- Örmény szertartású és örmény gyökerű római katolikus papok Erdélyben (41., befejező rész) – Bálintné Kovács Júlia
- A hemsinek, egy rejtőzködő törökországi örmény népcsoport – Viczián István
- A szabadkai pacsirta (2. rész) – Kóka Rozália
- Hallgatóból unokává (dr. Szentpétery Tibor) – Mészáros Attila
- Szil-Vay Ingrid irodalmi estje Szentendrén
- Felhívás – dr. Puskás Attila
- „Azért vagyunk a világon...” Barangolás Bácskában, Bánságban és az Al-Duna vidékein 2013 (1. rész) – Balogh Anikó
- Szomorújelentés: Katona Tamás
- Katona Tamás – Hermann Róbert
- Kedves Olvasóink! – Felhívás „Magyar-örmény ki-kicsoda?” – Szerkesztőség
- Egyházi hírlevél – Fülöp Ákos atya
- Pál atya ünnepi aranymiséje (fotó)
- Fővárosi Örmény Klub szeptember 19-i műsora: (Mirzáchi) Vártig Lukács alias Merza és a pesti telefonkönyv – Örmények a századokban, Merzák a világban

XVII. évfolyam 200. szám, 2013. október

- Lépcsőima – Dr. Sasvári László
- Csoportkép is készült a Merza családkról – Béres L. Attila
- Könyvbemutatók október 28-án
- Szoboravatás Soltvadkerten – Rozsos Tamás László
- Fővárosi Örmény Klub október 17-i műsora: Virágok és szerelem, Nahapet Kucsak 101 hajren
- Tanulmánykötet és katalógus állít emléket – (Bé)
- „Elköteleztem magam az örmény kultúra mellett...” – Terdik Szilveszter
- Értékkörzés és értékteremtés – (Béres)
- A felhő a fontos vagy a hegy? – Forgách András
- Ünnepe örmény módra – Balázs Katalin
- Ünnepe örmény családi találkozó Szépvízen – Barabás Hajnal
- Szentanú, ki jelen volt az aradi kivégzésnél – (Armenia 1890)
- Kiss Ernő – (Armenia 1900)
- Elfelejtett vértanúk (1. rész) – Kuncz Béla
- A végső lövések után (történelmi 1849. 10. 06., 5 óra 30 és 5 óra 40 között) – Dávid Csaba

- A Szent Korona örmény vonatkozásai (2., befejező rész) – Bíró Ernő – Bogdánffy Álmós István
- Meghívó október 2-ára, az Aradi Vértanúk emlékűnnepre
- Az erzsébetvárosi Lukácsok: tímárok, tőzsérek... – Gyarmati Béla
- Dr. Szentpétery Tibor: a turista és barát – Karlócai Miklós
- Kulturális stratégiák: armenizmus és neoarmenizmus (2., befejező rész) – Kali Kinga
- Gopcsa család – Retezár család krónikája (4. rész) – Retezár Péter
- Kiss Ernő és Prielle Kornélia – (Armenia 1906)
- „Azért vagyunk a világon...” Barangolás Bácskában, Bánságban és az Al-Duna vidékein 2013 (2. rész) – Balogh Anikó
- Szentpétery József Ötvös Iparművészeti Stúdió – Borosnyay Klára
- Fogolykiváltó Boldogasszony búcsú – kép és képaláírás
- Felhívás – dr. Puskás Attila
- Zeneagapé
- 200., azaz kétszázadik – Béres L. Attila

XVII. évfolyam 201. szám, 2013. november

- Lépcsőima – Dr. Sasvári László
- Túlcsonduló szerelem három ága – Béres L. Attila
- Fővárosi Örmény Klub november 21-i műsora: Alatau – Ararát
- Méltó megemlékezés az aradi vértanúkról – (Béres A.)
- „A magyarországi örmények leszármazottai méltán lehetnek büszkék...” – dr. Bona Gábor
- Aradi Vértanúk ünnepség Jásziskisén – M
- Elfejtett vértanúk (2., befejező rész) – Kuncz Béla
- Specziár Ferencz 1848. szeptember 3-án szüleinek írt levele a délvidéki (Perlasz és Écska környéki) harcok idején – Dr. Specziár Attila
- Örmény családok találkozója Szépvízen – Ajtony Gábor
- Üzletember-találkozó: ingyen sajt csak az egérfogóban van – Balázs Katalin
- Hírlevelet és kalákát terveznek az örmény származásúak – Vincze Csilla
- Ünnepeltek a marosvásárhelyi magyar-örmények – Bakó Zoltán
- Kisebbség a kisebbséggel – K. Nagy Botond
- Bemutatták Murádin Jenő új kötetét (Függőhidak) – Háromszéki Eszter
- Az erzsébetvárosi Lukácsok földbirtokos nemessége – Gyarmati Béla
- Lukács Béla szoboralapítvány (1. rész) – Orgováné Macskásy Judit – Rozsos Tamás László
- Egy különös barátság története (dr. Szentpétery Tibor) – Dr. Sárközy Réka
- Zeneagapé – Szongoth Gábor
- Az Urmánczy Nándor-emlékpad újraállítása – (Invictus, 2013 október)
- Urmánczy Nándor-emlékmű állítás – (Pesti Hírlap 1942. október 27.)
- Ma 99 éves Senkálzky Endre – (Koloszvári Állami Magyar Színház, Sajtóközlemény – 2013. okt. 3.)
- Örménymagyar családok a Beszterce-Naszód megyei Óradnán és Borberekén – Bálintné Kovács Júlia

- Közösségi élmény (A jókedvű örmény temetése animációs film) – (Béres)
- Ünnepi szentmise, keresztelő és bérmálás örmény nyelven – M (Fotók: Balabanian Harry)
- „Hozzálépett s reált” – dcs
- Felhívás – dr. Puskás Attila
- Szentpétery József Ötvös Iparművészeti Stúdió
- „Azért vagyunk a világon...” Barangolás Bácskában, Bánságban, Torontálon, Vajdaságban (3. rész) – Balogh Anikó
- Csak zenélni, mindig csak zenélni – rekordkísérletben Szenthelyi Miklós hegedűművész

XVII. évfolyam 202. szám, 2013. december

- Lépcsőima – Dr. Sasvári László
- Örmény úti emlékeket idézett – Béres L. Attila
- Gábori Miklós: Alatau – Ararát – Dr. Kelemenné Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit
- Kettős könyvbemutató – (Benedek Katalin: Élő magyarörmény művészet, Dávid Csaba: Dzurkhitján Ábel útjai) – (Béres A.)
- Benedek Katalin: Élő magyarörmény művészet (Könyvbemutató) – Terdik Szilveszter
- Nami hirdetés
- Dr. Szentpétery Tibor, a fotográfus – M
- Díjátadó ünnepség a Duna Palotában (MMA Dr. Dávid Katalin Életműdíj)
- Dávid Katalin és Csoóri Sándor kapja az MMA díjait – (MTI, 2013. október 29.)
- Javaslat Dávid Katalin MMA Életműdíjra – (Laudáció)
- Dávid Katalin felszólalása az életműdíj átvételekor
- A Székelyudvarhelyi Magyar Örmény Kulturális Egyesület ünnepségén – Mátyás Károly
- A gyergyóditrói Jézus Szent Szíve templom – (Tallózta: Bálintné Kovács Júlia – Pethő Melánia írásának felhasználásával)
- A Fővárosi Örmény Klub december 19-i műsora: Szent karácsony ünnepén
- Tájékoztató – dr. Issekutz Sarolta
- Egyházi hírlevél – Fülöp Ákos
- Zeneagapé – Szongoth Gábor
- Bőjte Csaba testvér adventi gondolatai
- „Soha ne engedd, hogy valaki ne legyen boldogabb...” – Teréz anya
- A múlt század elején történt
- Karácsonyi csend – Szigethy Gábor
- Közéleg az Emberfia – Dsida Jenő verse
- Meghívó Karácsonyi mysterium játékra 1951 – (A családi dokumentumtárban találta Keve Mária)
- Örvendjünk együtt – M
- Ismerjük meg az erdélyi örménymagyar Komlóssy Józsefet – (Székely Nemzeti Tanács honlap, Székelyföld portál, Sógor Csaba) – Bálintné Kovács Júlia tallózása
- Olvasói levelek – Bálintné Kovács Júlia rovata: Tolnay István levele
- 360fokbringa falinaptár 2014 – Zárug Zita és Harkányi Árpád

- Felhívás – Erdélyi Örmény Gyökerek Kiadó
- Mi vagyunk az elmenekült árnyéksor – Kegyes Csaba
- Mánya Anna: Tündöklő tarisnya – Mesés székely történetek (Könyvajánló)
- A világ egyik legszebb Demmers boltja kolozsvári – Pengő Zoltán
- „Azért vagyunk a világon...” Barangolás Bácskában, Bánságban, Torontálon, Vajdaságban (4., befejező rész) – Balogh Anikó
- Fogolyán-est (fotó)
- Felhívás – dr. Puskás Attila
- Szeptéteri József Ötvös Iparművészeti Stúdió – Borosnyay Klára
- Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek 2013. évi tartalomjegyzéke
- A Fővárosi Örmény Klub 2013. évi műsorai
- Kazán-szoros , Útban a 768 m magas Strbac felé (fotó)
- Krizdosz dznáv – ávédisz! = Krisztus megszületett – hirdessétek!
- Shnorhavor szurp znunt jév Nor Tari! = Áldott karácsonyt és boldog új évet kívánunk!

A Fővárosi Örmény Klub 2013. évi műsorai

Január 17.

- Rozsos Tamás László: Az erdélyi örmény eredetű nemes Lukács család genealógiája Közreműködik: Kobzos Kiss Tamás lant- és gitárművész

Február 21.

- ifj. Vikár Tibor: Örmény építészet Gyergyószentmiklóson – 150 éve született Vákár Tibor építész és festőművész – vetítettképes előadás

Március 21.

- Hermann Róbert hadtörténész – Az Aradi Ereklémúzeum kincsei
- Dr. Szarka György – Barangolás Bácskában, Bánságban és az Al-Duna vidékén 2013. augusztus 4–11. között – vetítettképes előadás

Április 18.

- Kerékpárral világszerte: Zárug Zita és Harkányi Árpád – Közreműködik: Zárug Kati és Heim Pál – vetítettképes előadás

Május 16.

- Örményországi utazások – Dr. Szilágyi András orvos-művész vetítettképes előadása

Június 20.

- Könyvbemutató – Dr. Száva Tibor Sándor: Székelyföldi magyarörmény családok Közreműködik: Kirkósa Ágnes hegedűművész és Arany Zsuzsanna zongoraművész

Július 18.

- Film Bisztrai Mária színművészeiről (Xantus Gábor és Áron filmje) – Bevezetőt mond: Kabdebó János és dr. Kiss Margit – Közreműködik: Dudits András dudukon

Augusztus 15.

- Kali Kinga – Kulturális stratégiák: armenizmus és neoarmenizmus – előadás. – Közreműködik: a Tigrán zenekar

Szeptember 19.

- (Marzácchi) Vártig Lukács alias Merza és a pesti telefonkönyv – Örmények a századokban, Merzák a világban

Október 17.

- Virágok és szerelem – Zakariás Enikő virágkötő művész műsora
- Nahapet Kucsak: 101 hajren – Bemutatja a fordító: Szil-Vay Ingrid zongoraművész – Közreműködik: Kuncz László operaénekes-előadóművész, Puskás Eszter és a Hangist örmény népzenei együttese

November 21.

- Ala Tau – Ararát – Dr. Kelemenné Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit vetítettképes előadása Gábori Miklós régészprofesszor örményországi kutatásairól

December 19.

- Szent Karácsony ünnepén – Ünnepi műsor
- dr. Issekutz Sarolta elnök köszöntője és beszámoló az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2013. évi működéséről
- Szongott Kristóf díjátadás – Díjazott: *Dr. Kovács Bálint* történész, armenológus és *Pál Emese* művészettörténész
Közreműködik: *Petrás Mária* csángó népi énekes - keramikusművész, *dr. Szabó András* előadóművész és *Vörösváry Márton* ifjú hegedűművész

Kazán-szoros

Útban a 768 m magas Strbac felé

„Azért vagyunk a világon...” Barangolás Bácskában, Bánságban, Torontálon Vajdaságban – cikkünk a 42–46. oldalon.

*Szomorhavor szurp
szunt jév
Nor Tari!*

*Áldott Karácsonyt
és Boldog
Új Évet
kívánunk!*

A szerkesztőség

Krisztosz dznáv – ávedisz! Krisztus megszületett – hirdessétek!

*Az erdélyi örmény katolikus templomokban felcsendülő karácsonyi ének szövegével
áldott karácsonyi ünnepeket, jó egészséget és bőséget kívánunk az új esztendőben*

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja a **pénzadományok gyűjtését** az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Pénzbeli adományok az egyesület bankszámlájára befizethetők.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel.:** 201-2401

Elnök: dr. Issekutz Sarolta

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK – füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatja:

a Fővárosi Örmény Önkormányzat

(1054 Budapest, Akadémia u. 1. II. emelet 280, telefon: 332-1791)

(félfogadás: hétfőn 16.30–18.30 óráig, fovarosiormeny@gmail.com)

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Főszerkesztő: **Béres L. Attila**

Felelős kiadó: **dr. Issekutz Sarolta**

Munkatársak: Dr. Sasvári László, dr. Issekutz Sarolta, Bálintné Kovács Júlia (Kolozsvár),

Dr. Puskás Attila (Marosvásárhely)

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Lapzárta: minden hónap harmadik csütörtökét követő hétfő!

Tördelés: Szakmány György

Nyomdai munkák: Pannónia Nyomda Kft.